

2013

[AFSTUDEERSCRIPTIE SOCIOLOGIE]

Deel 1: Socialisatie in het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van basketball?

Deel 2: Evaluatie van lespakket Be a STAR

Ine Pulles

24-06-2013

Scriptiebegeleider Radboud Universiteit

Nijmegen:

Gerbert Kraaykamp

Scriptiebegeleider Mulier Instituut:

Niels Reijgersberg

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeerscriptie voor de opleiding Sociologie. Deze scriptie past binnen de richting van de sportsociologie, voor mij een nieuwe maar bijster leuke en interessante richting. De scriptie bestaat uit twee delen te weten een wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van verschillende socialisatiefactoren op twee vormen van sportdeelname en een evaluatie van een lespakket dat door de Nederlandse Basketball Bond voor basisschool leerlingen is ontwikkeld.

Deze scriptie is tot stand gekomen door middel van een samenwerking tussen de Radboud Universiteit Nijmegen en het Mulier Instituut. Ik wil met name het Mulier Instituut bedanken voor de leuke en leerzame tijd en de mogelijkheden die zij mij geboden hebben. Daarnaast wil ik graag mijn scriptiebegeleiders Gerbert Kraaykamp en Niels Reijgersberg in het bijzonder bedanken voor hun begeleiding en vertrouwen. Ook wil ik Twan Vermetten van de Nederlandse Basketball Bond bedanken voor de goede samenwerking en informatie die hij mij verstrekt heeft. Hopelijk biedt de evaluatie van het lespakket Be a STAR hen nieuwe inzichten en mogelijkheden om het lespakket verder te ontwikkelen. Deze evaluatie zou niet tot stand gekomen zijn zonder de personen waarmee ik gesproken heb. Ook voor hen een woord van dank.

Ine Pulles

's-Hertogenbosch, juni 2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Managementsamenvatting.....	7
Introductie	9
1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen	10
1.2 Leeswijzer	10
Deel 1: Socialisatie in het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van basketball?.....	13
1.1 Achtergrond.....	14
1.1.1 Stimulatie ouders	14
1.1.2 Sporten op school	14
1.1.3 Sporten in verenigingsverband	14
1.1.4 Basketbal een verenigingssport	15
1.1.5 Probleemstelling en onderzoeksvragen	16
1.1.6 Maatschappelijke relevantie	17
1.2 Verwachtingen.....	18
1.2.1 Ouders als ‘socializing agents’	18
1.2.2 Familie en vrienden als ‘socializing agents’	19
1.2.3 Socialisatie op school	20
1.3. Onderzoeksopzet	21
1.3.1 Data en opzet.....	21
1.3.2 Afhankelijke variabelen.....	22
1.3.3 Onafhankelijke variabelen.....	22
1.3.4 Analyse.....	24
1.4 Resultaten	25
1.4.1 Ouders	25
1.4.2 Familie en vrienden	26
1.4.3 School.....	26
1.5 Conclusies & Discussie	31
1.5.1 Aanbevelingen.....	32
Deel 2: Evaluatie Be a STAR lespakket: gebruikers aan het woord.....	33
2.1 Inleiding.....	34
2.1.1 Sport- en beweeginterventies	34
2.1.2 Inhoud lespakket.....	34
2.1.3 Doelstellingen interventie Be a STAR	36
2.1.4 Probleemstelling en onderzoeksvragen	37

2.1.5 Maatschappelijke relevantie	37
2.2 Theoretisch kader	39
2.2.1 Docenten.....	39
2.2.2 Leerlingen.....	39
2.3 Onderzoeksopzet	42
2.3.1 Survey onderzoek	42
2.3.2 Kwalitatief onderzoek	42
2.4. Resultaten: gebruikers aan het woord.....	45
Resultaten I: Achtergrond	45
2.4.1 Achtergrond gebruikers	45
2.4.2 Het gebruik van het lespakket	45
Resultaten II: Docenten	48
2.4.3 Het STAR-concept	48
2.4.4 Plezier docenten	50
Resultaten III: Leerlingen.....	51
2.4.5 Gedrag	52
2.4.6 Plezier kinderen	53
2.4.7 Doorstroom naschools aanbod basketball en verenigingen.....	53
2.5 Samenvatting en conclusies.....	56
2.6 Aanbevelingen.....	58
3. Literatuur	60
Bijlage 1. Vragenlijst OBiN	63
Bijlage 2. Tabellen	66
Bijlage 3. Vragenlijst enquête	68
Bijlage 4. Topic-list.....	71

Managementsamenvatting

De scriptie bestaat uit twee delen met elk haar eigen doelstelling. Middels secundaire data afkomstig uit een landelijk representatief onderzoek (OBiN 2012) is onderzocht in welke mate zogeheten 'socializing agents' als de school, ouder, familie en vrienden invloed hebben op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van de sport basketbal door kinderen. Daarnaast had de scriptie tot doel om het lespakket Be a STAR te evalueren middels gesprekken met de personen die met het lespakket werken. De evaluatie van het lespakket Be a STAR is uitgevoerd door middel van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden. Allereerst is gebruik gemaakt van een survey onderzoek. Voor dit survey onderzoek is een enquête uitgezet met daarin onderwerpen als achtergrondkenmerken van de afnemer/gebruiker, het aantal scholen en klassen waarin met het lespakket gewerkt is, algemeen oordeel en gebruikstevredenheid van het lespakket, de STAR-waarden en mogelijke gedragsveranderingen bij kinderen. Gegevens van 19 personen zijn geanalyseerd. Daarnaast zijn er negen nog gesprekken gevoerd met de gebruikers van het lespakket.

De invloed van ouders

Uit empirisch onderzoek op basis van de OBiN data blijkt dat de attitude van ouders ten opzichte van de sportdeelname van het kind niet van invloed is op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van basketbal. Volgens de socialisatietheorie zijn de opvattingen van ouders sterk van invloed op de opvattingen en het gedrag van het kind. Hier lijkt in dit onderzoek geen bevestiging voor. Wel dient hierbij opgemerkt te worden dat de vraag wellicht niet zeer geschikt was om ook daadwerkelijk ouderlijke socialisatie in sportparticipatie te toetsen. Daarnaast is deze vraag slechts aan een kleine groep respondenten voorgelegd. De sportparticipatie van de ouders of een opvatting over sportparticipatie in het algemeen zou geschikter zijn geweest dan de vraag die nu gebruikt is. In dit onderzoek is de ouderlijke socialisatie gemeten door middel van een stelling die bepaalt in welke mate ouders het goed vinden dat hun kind meer gaat bewegen dan dat het al doet.

Wat betreft de achtergrondkenmerken van de ouders blijkt dat de etniciteit van de ouders zowel niet van invloed is op het sporten in verenigingsverband als op het beoefenen van de sport basketbal. Het opleidingsniveau en het inkomen van de ouders blijken wel een positieve invloed te hebben op het sporten in verenigingsverband. Dit is in overeenstemming met de hulpbronnentheorie van Bourdieu en bevindingen uit eerder onderzoek. Uit deze bevindingen valt op te maken dat sportdeelname nog ongelijk verdeeld is naar ouderlijk opleidingsniveau en inkomen. Er wordt armoedebeleid gevoerd dat als doel heeft om kinderen uit arme gezinnen ook te laten deelnemen aan sport, cultuur of andere vrijetijdsactiviteiten. Het is aannemelijk dat niet iedereen op de hoogte is van dit beleid dat een financiële ondersteuning kan bieden. Het is dan ook aan te bevelen om deze informatie verder te verspreiden en iedereen hiervan kennis te laten nemen. Wellicht is hierin een rol weggelegd voor de sportbonden, zij kunnen al hun verenigingen informeren over het feit dat er lokale subsidies zijn die kinderen uit arme gezinnen de mogelijkheid bieden om lid te worden van een sportvereniging. Deze verenigingen kunnen deze informatie op haar beurt dan weer verspreiden onder de doelgroep. Voor het beoefenen van de sport basketbal blijkt dat het inkomen van de ouders, onder controle van het sporten met familie of vrienden en het beweeggedrag van vrienden, een negatieve invloed uitoefent.

De invloed van familie en vrienden

Het beweeggedrag van vriendjes en vriendinnetjes blijkt niet van invloed te zijn op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van de sport basketbal. Het sporten met het gezin, familie, vrienden of burens blijkt wel een positief effect te hebben. Kinderen die de afgelopen 12 maanden met familie en vrienden gesport hebben blijken een grotere kans te hebben om in verenigingsverband te sporten en te basketballen. Hiermee lijkt het socialisatie effect van familie op sportparticipatie

bevestigd te worden. Om beide vormen van sportdeelname te vergroten is het aan te bevelen om kinderen en jongeren de mogelijkheid te bieden om in de buurt samen te sporten. Een voorbeeld hiervan is het aanleggen van sportveldjes of pleintjes maar ook het organiseren van sport- en vrijetijdsactiviteiten op buurtniveau zou ervoor kunnen zorgen dat meer kinderen samen met familie, vrienden of burens zullen gaan sporten.

De invloed van de school

Wat betreft de invloed van sportgerelateerde schoolkenmerken blijkt dat het aantal uren schoolgymnastiek in een week en het deelnemen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren geen invloed hebben op het sporten in verenigingsverband. Deze bevinding leidt niet tot een bevestiging van het effect van een doorlopende leerlijn. Beide schoolkenmerken oefenen wel een positieve invloed uit op het beoefenen van de sport basketbal. Kinderen van scholen waar het aantal uren schoolgymnastiek hoger is hebben een grotere kans om de sport basketbal te beoefenen dan kinderen die minder uren schoolgymnastiek hebben. Ook het deelnemen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren blijkt een positieve invloed te hebben op het beoefenen van basketbal. Voor de Nederlandse Basketball Bond zou het nadrukkelijk aanbieden van naschoolse (basketball) activiteiten wellicht meer actieve basketballers opleveren.

Verder blijkt dat jongere kinderen minder basketballen dan kinderen in de leeftijd van 15 tot 17 jaar. Om het basketballen bij jonge kinderen te stimuleren zou de sport wellicht meer op basisscholen onder schooltijd onder de aandacht gebracht moeten worden. Ook is het zo dat basketballen een redelijk complexe sport is die vaardigheden vereist die de jongste kinderen wellicht nog niet beheersen. Een basketbal aanbod voor deze jongere kinderen kan hen deze vaardigheden wellicht aanleren. De Nederlandse Basketball Bond heeft al een basketbal programma voor onder en na schooltijd.

Evaluatie lespakket Be a STAR

Be a STAR is een lespakket basketbal voor kinderen in de basisschoolleeftijd dat onder schooltijd onderwezen kan worden. Het lespakket legt sterk de nadruk op normen en waarden omtrent sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect. De interventie kan voor leerlingen in het basisonderwijs een aanleiding zijn om enthousiast te worden voor de sport basketbal en een weg te vinden naar een vereniging. Door middel van deze interventie wordt zowel getracht de populariteit van basketbal te vergroten als alle kinderen plezier te laten beleven aan sport en hen waarden omtrent sportiviteit en respect bij te brengen.

Het blijft erg lastig om harde conclusies te trekken over de effectiviteit van het lespakket. Niet alle doelstellingen lijken te zijn behaald en ook gedragsveranderingen lijken nog niet tot stand te zijn gekomen. Wel is de bewustwording toegenomen en dat is een belangrijke stap. Op den duur kunnen dan gedragsveranderingen volgen. De algemene conclusie van deze evaluatie luidt dat het lespakket over het algemeen goed is ontvangen. De personen die met het lespakket werken zijn tevreden over het STAR-concept en stellen dat het bewustzijn bij kinderen omtrent sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect zeker gegroeid is. Ook wordt de STAR-bal, een belangrijk onderdeel van het lespakket als goed tot zeer goed beoordeeld.

Introductie

Sporten is gezond, dat weten we allemaal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat sport en beweging voorop staan in het gezondheidsbeleid van de Rijksoverheid. Zo hebben mensen die voldoende bewegen minder last van psychische klachten en lopen minder kans op bijvoorbeeld hart- en vaatziekten en diabetes. De overheid benadrukt dat sporten goed is voor leerprestaties, weerbaarheid en psychische en motorische ontwikkeling van kinderen. Dat sporten goed is voor de leerprestaties en ontwikkeling van kinderen bevestigen enkele studies waaronder het onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen (Visscher, Hartman & Elferink-Gemser, 2011). Dit onderzoek toont aan dat er een positieve relatie bestaat tussen lichaamsbeweging en leerprestaties. Ook het literatuuronderzoek van Stegeman (2007) wijst uit dat sport en bewegen op school de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling van kinderen kan bevorderen.

Sporten is ook goed om overgewicht te voorkomen en tegen te gaan. Overgewicht is een steeds groter wordend probleem. Er is namelijk een stijgende trend in zowel overgewicht als obesitas bij volwassenen en kinderen. Gemiddeld genomen is het percentage personen met overgewicht onder volwassenen in dertig jaar tijd met ruim 50 procent gestegen. Het percentage overgewicht onder jongeren is in dertig jaar tijd gemiddeld met 40 veertig procent gestegen (JOGG, 2013). In 2010 had 13,7 procent van de jongens en 13 procent van de meisjes overgewicht. Van het percentage jongeren met overgewicht had 3,4 procent van de jongens en 3 procent van de meisjes in 2010 zelfs obesitas (JOGG, 2013). Sporten is een van de belangrijke middelen om overgewicht terug te dringen.

In het belang van de volksgezondheid heeft de overheid een norm opgesteld die aangeeft hoeveel iemand moet bewegen voor een goede gezondheid. Dit is de zogenoemde 'Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen' (NNGB). Deze norm stelt dat kinderen en jongeren dagelijks een uur matig intensief moeten bewegen. Voor volwassenen geldt dat zij minimaal vijf dagen per week een half uur moeten bewegen (Rijksoverheid.nl). Uit de TNO-monitor Bewegen en Gezondheid blijkt dat het percentage Nederlandse jongeren dat aan deze norm voldoet in 2010 slechts 17,3 procent bedroeg (TNO, 2010). Uit cijfers van Collard en Hoekman (2013) blijkt dat in 2012 66 procent van de bevolking in de leeftijd van 6 tot en met 79 jaar minimaal twaalf keer per jaar aan sport deed. De wekelijkse sportdeelname lag met 55 procent een stuk lager. Dit, in combinatie met het hoge percentage jongeren met overgewicht, maakt dat er nog veel winst te behalen is als het gaat om voldoende bewegen.

School en sport zijn in Nederland lange tijd gescheiden werelden geweest. Inmiddels is het bevorderen van sport en bewegen onder kinderen en jongeren een belangrijk aspect van het Nederlandse sportbeleid. In verschillende beleidsdocumenten als het beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs (VWS en OCW, 2008) en het Olympisch Plan 2028 (NOC*NSF, 2009) komt het belang van sporten onder schooltijd aan bod. De school wordt als een belangrijke plek gezien om sport en bewegen onder kinderen en jongeren te stimuleren. Bewegingsonderwijs is dan ook opgenomen als een van de kerndoelen van het primair en voortgezet onderwijs. De verplichte gymles is hiervan een belangrijk aspect. Scholen zijn vrij in de manier waarop zij de gymlessen invullen (OCW, 2012), op sommige scholen wordt gebruik gemaakt van vakleerkrachten bewegingsonderwijs en op andere scholen verzorgen de groepsleerkrachten de gymles. Op 60 procent van de basisscholen wordt de gymles door een vakdocent verzorgd (PPON, 2008). Hoe de gymles ingevuld wordt is daarnaast mede afhankelijk van de faciliteiten waarover de school beschikt. Het beschikken over voldoende sportmaterialen en een geschikte sportlocatie zijn faciliteiten die hierop van invloed kunnen zijn. Een kwart van de scholen beschikt over een eigen gymlokaal (VWS & OCW, 2008).

In dit onderzoek ligt de focus op de sport basketball. Basketball is een echte teamsport en wordt zowel in verenigingsverband als ongeorganiseerd (denk aan pleintjesbasketball) beoefend. De Nederlandse Basketball Bond had in 2011 een ledenwinst van 16,5 procent ten opzichte van 2010 (NOC*NSF, 2012). In de volgende paragraaf worden de probleemstellingen van dit onderzoek nader toegelicht.

1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het onderzoek kent twee doelstellingen die in elkaars verlengde liggen. Ten eerste was het doel van dit onderzoek om meer inzicht te verkrijgen in de invloed van socialisatiefactoren op lidmaatschap van een sportvereniging voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Daarnaast is ook de invloed van deze socialisatiefactoren op het beoefenen van de sport basketball onder jongeren in de leeftijd van 6 tot en met 17 jaar onderzocht. Middels secundaire data afkomstig uit een landelijk representatief onderzoek is onderzocht in welke mate zogeheten ‘socializing agents’ als de school, ouder, familie en vrienden invloed hebben op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van de sport basketball door kinderen.

1. In welke mate bepalen ‘socializing agents’ als ouders, familie, vriendjes/vriendinnetjes en de school het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van basketball onder kinderen?

Ten tweede is het Be a STAR lespakket van de Nederlandse Basketbal Bond geëvalueerd. Dit lespakket bestaat uit een lessenreeks (4 lessen) onder schooltijd en is ontwikkeld voor kinderen in de groepen 3 tot en met 8 van de basisschool. De nadruk van dit lespakket ligt sterk op het STAR-concept. De letters uit dit concept staan voor de normen en waarden rondom sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect. De NBB heeft enkele doelstellingen geformuleerd die zij met dit lespakket willen bereiken. Met dit onderzoek is nagegaan in hoeverre deze doelstellingen behaald zijn. Een evaluatie van dit lespakket is uitgevoerd middels een korte vragenlijst en gesprekken met de personen die met het Be a STAR lespakket werken. Met deze doelstelling wordt verder ingegaan op het belang van sporten op school en een bijdrage die dit levert aan het lidmaatschap van een sportvereniging en sporten buiten schooltijd.

2. In welke mate heeft het lespakket Be a STAR positieve gevolgen voor de plezierbeleving van docenten en kinderen, het gedrag van kinderen, de groepssfeer in de klas en voor de doorstroom naar een naschools basketball aanbod en –verenigingen?

1.2 Leeswijzer

In het hoofdstuk 1.1 wordt een achtergrond van het eerste deelonderzoek geschetst en worden bevindingen uit eerder onderzoek aangehaald. Ook wordt in dit hoofdstuk de probleemstelling en de maatschappelijke relevantie van het onderzoek besproken. In hoofdstuk 1.2 worden op basis van sociologische theorieën en bevindingen uit eerder onderzoek hypothesen geformuleerd. Hoofdstuk 1.3 beschrijft de gekozen onderzoeksopzet en in hoofdstuk 1.4 worden de resultaten van het onderzoek besproken. Het eerste deel wordt afgesloten met een conclusie en discussie in hoofdstuk 1.5. Ook zal hier aandacht zijn voor enkele aanbevelingen op basis van de gevonden resultaten. In de bijlagen 1 en 2 zijn de vragen die voor dit onderzoek gebruikt zijn en de tabellen van de resultaten terug te vinden.

Hoofdstuk 2.1 vormt een inleiding op het evaluatieonderzoek van het lespakket Be a STAR met daarin relevante achtergrondinformatie, informatie over het lespakket en de probleemstellingen van het onderzoek. In hoofdstuk 2.2 zal een theoretisch kader geschetst worden waarin op basis van beleidsverwachtingen en theoretische concepten verwachtingen van het lespakket geformuleerd zijn. In hoofdstuk 2.3 wordt de gekozen onderzoeksopzet besproken en verantwoord. De resultaten van zowel de enquête als de gesprekken zijn in hoofdstuk 2.4 te lezen. Hierbij bestaat het eerste deel van dit hoofdstuk uit de resultaten voor docenten en het tweede deel uit de resultaten voor leerlingen. De

resultaten uit dit hoofdstuk leiden tot de beantwoording van de onderzoeksvragen. In hoofdstuk 2.5 worden de onderzoeksvragen beantwoord en samenvattende conclusies gegeven. In hoofdstuk 2.6 wordt afgesloten met enkele beleidsaanbevelingen die betrekking hebben op het lespakket. Bijlagen 3 en 4 bevatten een aantal vragen uit de enquête en de topic-lijst die bij de gesprekken gebruikt is.

Deel 1: Socialisatie in het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van basketball?

1.1 Achtergrond

De kans dat kinderen later voldoende bewegen is groot als zij daar al jong mee beginnen. Dit is het zogenoemde socialisatie effect. Onder socialisatie wordt het proces verstaan waarin individuen kennis en vaardigheden opdoen en zich normen en waarden eigen maken. Volgens socialisatietheorieën geschiedt dit door zogeheten ‘socializing agents’. ‘Socializing agents’ zijn personen, groepen of instituten waarmee men veel in contact komt en waarvan men leert. In dit onderzoek onderscheid ik de volgende ‘socializing agents’: ouders, familie en vrienden en de school. Dit hoofdstuk schetst een achtergrond van relevante bevindingen uit eerder onderzoek.

1.1.1 Stimulatie ouders

Ouders spelen een belangrijke rol in de socialisatie van een kind. Uit onderzoek blijkt dat sportdeelname van ouders een belangrijke voorspeller is van sportgedrag van het kind. Ouders die zelf actief sporten stimuleren hun kinderen in hun sportdeelname (Kraaykamp, Oldenkamp & Breedveld, 2013, Breedveld, 2006). Daarnaast hebben mensen die in hun jeugd aan sport hebben gedaan een grotere kans om later sportief actief te zijn dan zij die dat niet deden (Breedveld, 2006). Niet alleen het sportgedrag van de ouders zelf maar ook de hulpbronnen waarover zij beschikken zijn op invloed van het uiteindelijke sportgedrag van het kind. Bourdieu onderscheidt deze hulpbronnen naar cultureel en economisch kapitaal (Ultee, Arts, Flap, 2003). Een belangrijk onderdeel van dit cultureel kapitaal is het opleidingsniveau, het economisch kapitaal bestaat hoofdzakelijk uit het inkomen. Uit eerder onderzoek blijkt dat hogeropgeleiden meer sporten (Breedveld, 2006) en dat een hogere sociaal-economische status van de ouders de sportdeelname verhoogt (Kraaykamp, Oldenkamp & Breedveld, 2013).

1.1.2 Sporten op school

Een geschikte plek om kinderen al vroeg met sport in aanraking te laten komen en hen hiervoor te enthousiasmeren is het onderwijs. De school is de plaats waar kinderen na thuis de meeste tijd doorbrengen en in contact staan met vrienden en leerkrachten. Anders dan bijvoorbeeld de sportvereniging is de school dé plek waar alle kinderen en jongeren worden bereikt. Het is bovendien een plek waar het beweeg- en sportgedrag van jeugdigen op verschillende manieren kan worden beïnvloed. De school kan daarmee ook als een ‘socializing agent’ gezien worden.

Onderzoek van Stuij et al. (2011) toont aan dat de school inderdaad een rol kan vervullen in het stimuleren en enthousiasmeren van beweging onder jeugd. Basisschoolleerlingen op een school met een actief beweegbeleid bewegen meer dan andere leerlingen. Schoolsport en gerichte pauzeactiviteiten stimuleren het beweeggedrag van leerlingen (Stuij et al., 2011). Deze resultaten benadrukken de rol die de (basis)school kan spelen in het stimuleren van beweeggedrag van basisschoolkinderen en jongeren.

School en sport zijn in Nederland lange tijd gescheiden werelden geweest. Inmiddels zijn sport en onderwijs nauw met elkaar verbonden. In de introductie heeft u hierover meer kunnen lezen.

1.1.3 Sporten in verenigingsverband

Een andere manier om sport te beoefenen is sporten in verenigingsverband. Volgens de Sportersmonitor uitgevoerd door het Mulier Instituut en NOC*NSF was in 2008 35 procent van de bevolking¹ lid van een sportvereniging of sportbond. Specifiek voor jongeren geldt dat in 2012 75 procent van de jongeren in de leeftijd van 6 tot en met 17 jaar lid was van een sportvereniging (Collard & Hoekman, 2013). Het lidmaatschap van sportverenigingen ligt dan ook hoger onder jongeren dan

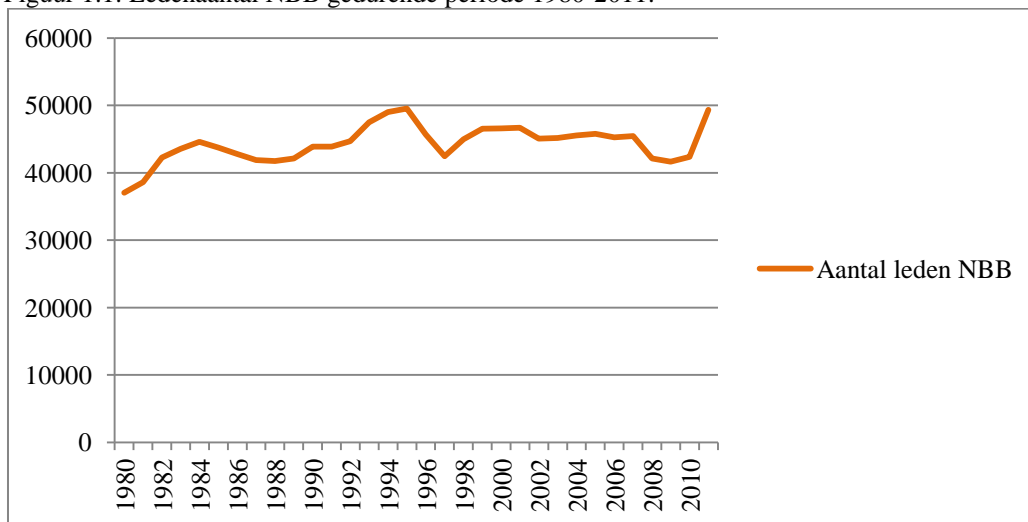
¹ Bevolking: 5-80 jaar (gewogen), 4200 deelnemers

dat van de totale bevolking. Sporten in verenigingsverband kan door verschillende factoren gestimuleerd worden. Allereerst is het plezier dat kinderen hebben in sporten de grootste drijfveer om lid te worden van een sportvereniging. Daarnaast zouden de opvattingen en het sportgedrag van de ouders ook van invloed kunnen zijn. Maar ook de school en vriendjes en vriendinnetjes fungeren als zogenoemde ‘socializing agents’. Kinderen die op school in aanraking komen met sport en enthousiast raken zullen veelal doorstromen naar verenigingssporten. Factoren in de schoolomgeving blijken samen te hangen met het beweeg en sportgedrag van leerlingen in hun vrije tijd. Leerlingen van scholen die gericht beleid voeren om het bewegen en sporten te stimuleren, besteden meer tijd per week aan het sporten in verenigingsverband (Stuij et al., 2011).

1.1.4 Basketbal een verenigingssport

Basketbal, een echte teamsport, is een verenigingssport. De Nederlandse Basketball Bond telt in het jaar 2011 49327 leden. In het rapport over het ledenaantal van sportbonden (NOC*NSF, 2012) staat de Nederlandse Basketball Bond als een van de grootste stijgers benoemd. De Nederlandse Basketball Bond had in 2011 een ledenwinst van 16,5 procent ten opzichte van 2010. In figuur 1.1 is weergegeven hoe het ledenaantal zich gedurende de periode 1980 – 2011 heeft ontwikkeld. In 1980 bedroeg het aantal leden van de Nederlandse Basketball Bond 37.037 waarna het in 1995 haar hoogste ledenaantal behaalde: 49.516. De jaren daarna is het ledenaantal afgenomen en vervolgens is dit in de periode 2010 tot 2011 weer met 16,5 procent toegenomen.

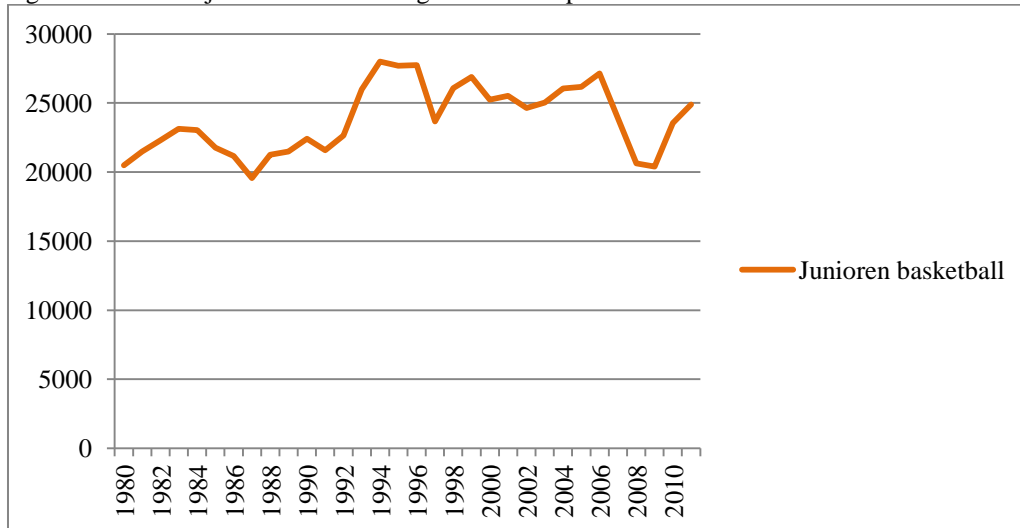
Figuur 1.1: Ledenaantal NBB gedurende periode 1980-2011.

Bron: *Ledentallen sporten en bonden (NOC*NSF, bewerking Mulier Instituut), eigen bewerking.*

Gedurende de periode 1980-2011 is het aantal jeugdigen leden, ofwel het aantal junioren, met ups en downs ongeveer 4500 gestegen (figuur 1.2). Het aantal junioren daalde in de periode 2006 – 2009 maar is daarna in 2010 weer gestegen. In 2011 bedraagt het aantal junioren voor basketbal 24.899. Onder junioren vallen de teams U8 (onder 8 jaar) tot en met U22 (onder 22 jaar).

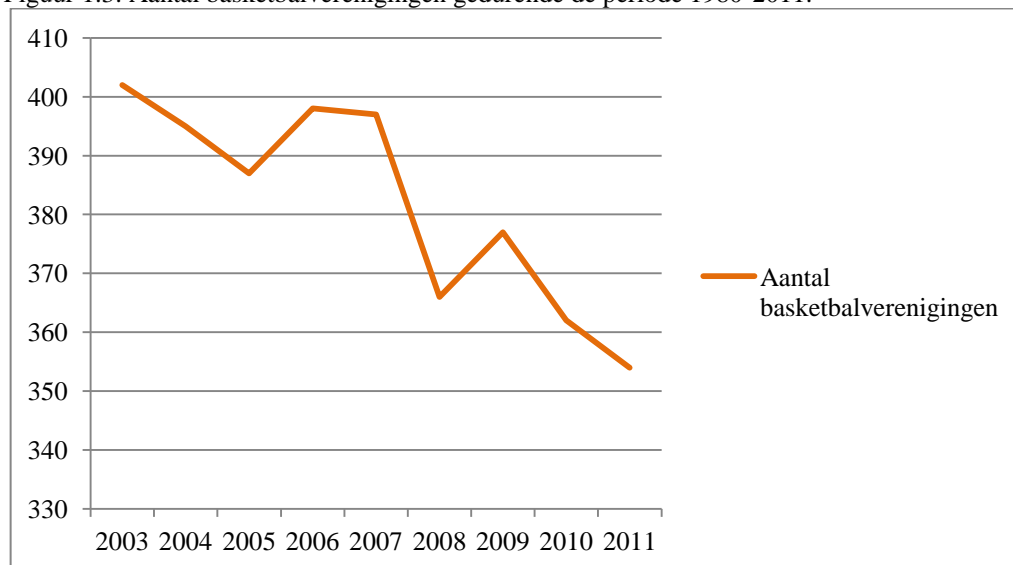
Figuur 1.2: Aantal junioren basketbal gedurende de periode 1980-2011.

Bron: Ledentallen sporten en bonden (NOC*NSF, bewerking Mulier Instituut), eigen bewerking.

Terwijl het aantal leden van de Nederlandse Basketball Bond is toegenomen, is het aantal basketbalverenigingen in de periode 2003 – 2011 afgenomen van 402 naar 354 verenigingen (figuur 1.3). Een mogelijke verklaring voor deze afname in basketbalverenigingen zouden fusies van verenigingen kunnen zijn. In onderstaande figuur is te zien hoe deze afname verlopen is.

Figuur 1.3: Aantal basketbalverenigingen gedurende de periode 1980-2011.

Bron: Ledentallen sporten en bonden (NOC*NSF, bewerking Mulier Instituut), eigen bewerking.

1.1.5 Probleemstelling en onderzoeksvragen

In dit onderzoek zal ingegaan worden op de invloed van ‘socializing agents’ op twee vormen van sportdeelname onder jongeren. De ‘socializing agents’ waar in dit onderzoek onderscheid naar gemaakt wordt zijn ouders, familie en vrienden en de school. Allereerst zal onderzocht worden in welke mate zij van invloed zijn op het sporten in verenigingsverband bij kinderen in de basisschoolleeftijd. Om meer inzicht te krijgen wat betreft de invloed die de ouders, familie, vrienden en de school hebben op het sporten in verenigingsverband is de volgende probleemstelling geformuleerd:

In welke mate hebben ouders, familie en vrienden en de school invloed op het lidmaatschap van een sportvereniging bij kinderen in de basisschoolleeftijd?

Daarnaast zal ook onderzocht worden in hoeverre deze ‘socializing agents’ van invloed zijn op het beoefenen van de sport basketball bij kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 17 jaar. Om dit te onderzoeken is de volgende probleemstelling geformuleerd:

In welke mate hebben ouders, familie en vrienden en de school invloed op het beoefenen van de sport basketball bij kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 17 jaar?

1.1.6 Maatschappelijke relevantie

Met dit onderzoek wordt inzicht verkregen in de factoren die sportdeelname verklaren. Dit inzicht kan een bijdrage leveren aan interventies die erop gericht zijn om sportdeelname onder kinderen en jongeren te stimuleren. Het onderzoek sluit hiermee aan op actueel beleid dat door de overheid gevoerd wordt om overgewicht terug te dringen en een gezondere leefstijl te stimuleren. Wanneer blijkt dat bepaalde groepen kinderen en jongeren minder in verenigingsverband sporten kan hier beleid op gevoerd worden. Ook wanneer blijkt dat ouders, familie en vrienden en de school hier een belangrijke rol in spelen kan hierop geanticipeerd worden. Daarnaast biedt het onderzoek inzicht in welke groep kinderen en jongeren basketballen en welke niet. Dit is voor de Nederlandse Basketball Bond zeer interessant. Ook is voor hen wellicht relevant welke socialisatiefactoren het beoefenen van de sport basketball bepalen. Wanneer blijkt dat bepaalde factoren van invloed zijn op het beoefenen van basketball kan de NBB hierop inspelen middels lesprogramma’s of promotiecampagnes.

1.2 Verwachtingen

In dit hoofdstuk worden een aantal verwachtingen geformuleerd. Deze hypothesen worden geformuleerd op basis van sociologische theorieën die toegepast zijn op sportparticipatie. Met name de sociale leertheorie ofwel de socialisatietheorie zal hierbij een belangrijke rol spelen. Deze theorie wordt veel gebruikt in onderzoek naar het gedrag van mensen en stelt dat gedrag is aangeleerd (socialisatie). Socialisatie vindt grotendeels in de kinderjaren plaats. Volgens de theorie hebben zogeheten ‘socializing agents’ een grote rol in het socialisatieproces. ‘Socializing agents’ zijn personen, groepen of instituten waarmee men veel in contact komt en waarvan men leert. Ouders zijn belangrijke ‘socializing agents’ (Bandura & Walters, 1963). Daarnaast zijn familie en vrienden belangrijke personen en de school een belangrijk instituut waardoor socialisatie plaatsvindt. In dit onderzoek zal deze socialisatietheorie gebruikt worden om de invloed van verschillende ‘socializing agents’ op het lidmaatschap van een sportvereniging en het beoefenen van basketbal te verklaren. Daarnaast worden ook bevindingen uit eerdere onderzoeken gebruikt in de vorming van de hypothesen.

1.2.1 Ouders als ‘socializing agents’

Zoals Bandura en Walters (1963) stellen zijn ouders zeer belangrijke ‘socializing agents’. Door socialisatie maken kinderen attitudes en gedrag die door de ouders als wenselijke beschouwd worden eigen (Miller & Glass, 1989). Dit socialisatieproces kan ook toegepast worden op het sportgedrag van individuen. Wanneer men opgroeit in een familie waarin de ouders actief sporten is de kans op sportdeelname groter. Ouders die zelf sporten stimuleren hun kinderen in sportdeelname (Kraaykamp, Oldenkamp & Breedveld, 2013, Breedveld, 2006). Helaas is de data die in dit onderzoek gebruikt wordt niet toereikend voor een directe toetsing van de invloed van ouderlijke sportparticipatie. Om die reden zullen we ons richten op de sportattitudes en hulpbronnen van ouders. De attitude van een ouder ten opzichte van sportdeelname van het kind zegt iets over de opvattingen omtrent sport die binnen het gezin heersen. Wanneer ouders stellen dat sporten goed is voor het kind dan is dit mogelijk een predictor voor een socialisatie effect. Ouders staan op deze manier positief tegenover sportdeelname en de kans is groot dat kinderen deze opvatting overnemen waardoor hun sportdeelname toeneemt. Daarnaast blijkt uit onderzoek (Dagkas & Stathi, 2007) dat een actief betrokken ouder/verzorger motiveert tot sporten. Een hogere sportdeelname betekent veelal ook een lidmaatschap bij een sportvereniging. Dit leidt tot de verwachting dat: *een positieve attitude van ouders wat betreft het stimuleren van het sportgedrag van het kind de kans vergroot dat het kind in verenigingsverband zal sporten (1)*. Wanneer we dit doortrekken naar de sport basketbal dan zal eenzelfde attitude ook een positieve invloed hebben op het al dan niet beoefenen van deze sport. Dit leidt tot de verwachting dat: *een positieve attitude van ouders wat betreft het stimuleren van het sportgedrag van het kind de kans vergroot dat het kind de sport basketball beoefent (2)*.

Daarnaast beschikken ouders over hulpbronnen waarmee zij de sportdeelname onder kinderen kunnen beïnvloeden. Uit onderzoek blijkt de sociaal-economische status van de ouders van invloed op de sportdeelname (Kraaykamp, Oldenkamp & Breedveld, 2013). Een hogere sociaal-economische status van de ouders vergroot de kans op sportdeelname van hun kinderen. Dit is in overeenstemming met de hulpbronnentheorie van Bourdieu (Ultee, Arts, Flap, 2003). Het inkomen van de ouders is een economische hulpbron die van belang kan zijn bij de sportdeelname van het kind. Sporten kost immers geld, denk hierbij aan de sportuitrusting en een lidmaatschap bij een sportvereniging. Een gebrek aan geld in een huishouden blijkt de mogelijkheden voor sportdeelname te verkleinen (Breedveld, 2006). Tevens blijkt dat van de jeugd in de leeftijd tot en met 17 jaar kinderen die afkomstig zijn uit armere gezinnen minder sporten dan kinderen uit rijkere gezinnen (Tiessen-Raaphorst et al., 2010). Het is dan ook aannemelijk dat: *een hoger inkomen van de ouders de kans vergroot dat het kind in*

verenigingsverband zal sporten (3). Om ook de invloed van het inkomen op het beoefenen van de sport basketbal te meten zal hiervoor eenzelfde verwachting getoetst worden (4). Naast het inkomen is het opleidingsniveau van de ouders ook van invloed op de sportdeelname van het kind. Hoger opgeleide personen houden er over het algemeen een gezondere leefstijl op na (o.a. Mackenbach, 2010). Een belangrijk onderdeel van een gezonde leefstijl is sporten. Onder de hoger opgeleiden ligt de sportdeelname hoger dan onder laagopgeleiden (Breedveld, 2006). Kraaykamp et al. (2009) beargumenteren dat de sportparticipatie onder de hoger opgeleiden hoger is doordat zij zich kenmerken door hun hogere culturele competenties, hun capaciteit om verschillende taken te vervullen en hun kennis van gezondheidsbevorderende effecten van vrije tijdsactiviteiten als sport. Het is erg aannemelijk dat ouders deze opvattingen doorgeven aan hun kinderen en hen stimuleren te sporten. We verwachten dan ook dat *een hogere opleiding van de ouders de kans vergroot dat het kind in verenigingsverband zal sporten (5)*. Ook hier zal deze verwachting getoetst worden voor het beoefenen van de sport basketbal (6). Ook een achtergrondkenmerk als etniciteit heeft wellicht invloed op de sportdeelname van kinderen. Het is bekend dat autochtonen meer sporten als allochtonen (Breedveld, 2006). We verwachten dat: *de kans op sporten in verenigingsverband hoger is voor kinderen van autochtone ouders dan kinderen van allochtone ouders (7)*. Omdat kinderen van allochtone ouders in het algemeen minder vaak sporten dan kinderen van autochtone ouders is het tevens te verwachten dat zij ook minder basketballen dan kinderen van autochtone ouders. Dit leidt tot de verwachting dat: *de kans op het beoefenen van basketbal hoger is voor kinderen van autochtone ouders dan kinderen van allochtone ouders (8)*. Echter, basketbal is wel een echte ‘straat’ sport die ook gemakkelijk op pleintjes gespeeld kan worden en is daarmee een zeer toegankelijke sport, ook voor kinderen van allochtone ouders.

1.2.2 Familie en vrienden als ‘socializing agents’

Naast de ouders spelen familie en andere naasten ook een rol in het socialisatieproces. Als kind breng je veel tijd door met je familie en het is daarmee aannemelijk dat je ook binnen deze omgeving kennis opdoet en normen en waarden eigen maakt. De familie kan daarmee ook van invloed zijn op de sportdeelname van het kind. Wanneer familieleden sporten en je wellicht regelmatig samen met familieleden sport kan dit van invloed zijn op de eigen sportdeelname in verenigingsverband. Uit onderzoek van Dagkas en Stathi (2007) blijkt dat het beoefenen van (sport) activiteiten met familie in het weekend een positief effect heeft op de sportdeelname van het kind. Dit leidt tot de verwachting dat: *kinderen die de afgelopen twaalf maanden met het gezin, familie, vrienden of burens hebben gesport, hebben een grotere kans op sporten in verenigingsverband (9)*. We verwachten een dergelijk positief effect ook specifiek voor het beoefenen van basketbal. Wanneer je regelmatig met familie en vrienden sport of meedoet aan activiteiten dan zal je sportdeelname toenemen en daarmee ook de kans op basketbal. Daarnaast is basketbal ook op openbare pleintjes te spelen waardoor een dergelijke activiteit relatief makkelijk uit te voeren is. We verwachten dan ook dat: *kinderen die de afgelopen twaalf maanden met het gezin, familie, vrienden of burens hebben gesport, hebben een grotere kans om de sport basketbal te beoefenen (10)*.

Vrienden vervullen ook een rol in het socialisatieproces en zijn daarmee ook ‘socializing agents’. Het sportgedrag van vrienden kan het eigen sportgedrag dan ook via dit socialisatieproces beïnvloeden. Daarnaast doen kinderen graag wat hun vrienden ook doen. Wanneer kinderen vriendjes of vriendinnetjes hebben die veel sporten zal het kind eerder geneigd zijn om meer te gaan sporten dan wanneer een kind vrienden heeft die heel weinig sporten. De verwachting is dan ook dat: *de kans op sporten in verenigingsverband hoger is voor kinderen met klasgenootjes, buurjongens en –meisjes, en vriendjes of vriendinnetjes die over het algemeen veel bewegen (11)*. Eenzelfde verwachting zal ook getoetst worden voor het beoefenen van de sport basketbal (12).

1.2.3 Socialisatie op school

Daarnaast is ook de school een instituut waar socialisatie plaatsvindt. Kinderen brengen veel tijd door op school. School is de plek waar kinderen kennis opdoen, over normen en waarden leren en met anderen leren omgaan. Binnen de schoolmuren vindt dus ook een groot deel van het socialisatieproces plaats. Scholen besteden aandacht aan sport en bewegen. Een beter aanbod van sporten en betere mogelijkheden tot sporten vanuit de school leidt tot meer sportdeelname op school en in het weekend (Dagkas & Stathi, 2007). Een belangrijk aspect van het sportaanbod op school zijn de verplichte gymlessen. Deze gymlessen kunnen een rol spelen in de socialisatie van sportdeelname onder kinderen. Het is aannemelijk dat het aantal uren schoolgymnastiek van invloed is op de mate waarin kinderen socialiseren wat betreft sportdeelname. Naarmate het aantal uren schoolgymnastiek in een week hoger is zal de gymles meer van invloed zijn op deze socialisatie. De verwachting is dan ook dat: *een hoger aantal uren schoolgymnastiek in een week vergroot de kans dat kinderen in verenigingsverband sporten (13)*. Dit zal daarnaast wellicht ook van invloed zijn op het beoefenen van basketbal: *een hoger aantal uren schoolgymnastiek in een week vergroot de kans dat kinderen de sport basketbal beoefenen (14)*. Ook schoolsportactiviteiten buiten lesuren maken deel uit van het sportaanbod op school. De bevindingen van het onderzoek van Dagkas & Stathi (2007) leiden tot de verwachting dat wanneer kinderen recent deelgenomen hebben aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren dit hun sportdeelname stimuleert. Uit onderzoek blijkt daarnaast dat schoolsportactiviteiten buiten lesuren vaker leiden tot doorstroom naar een vereniging (van der Werf, Wisse & Stuij, 2012). Op deze manier wordt een aansluitende leerlijn gecreëerd. De verwachting is dan ook dat: *kinderen die de afgelopen 12 maanden hebben deelgenomen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren hebben een grotere kans op sporten in verenigingsverband (15)*. Een dergelijke verenigingssport is basketbal. Dit betekent dat: *kinderen die de afgelopen 12 maanden hebben deelgenomen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren hebben een grotere kans dat zij basketbal beoefenen (16)*.

1.3. Onderzoeksopzet

1.3.1 Data en opzet

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van secundaire data afkomstig van het Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN) onderzoek uit het vierde kwartaal van het jaar 2012. De datacollectie voor OBiN wordt al sinds september 1999 door Ipsos uitgevoerd. Tijdens de datacollectie wordt telefonisch en online onderzoek gecombineerd.

OBiN bestaat uit drie delen, namelijk uit letsel, sportparticipatie en bewegen en overgewicht. Voor OBiN worden elke dag mensen ondervraagd die zich bereid hebben verklaard om aan dit onderzoek mee te werken, dit maakt het een continu onderzoek. Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport gebruikt OBiN om haar beleid te evalueren.

De onderzoekspopulatie bestaat uit vier leeftijdsgroepen die op elkaar aansluiten, namelijk de ouders van kinderen tot en met 11 jaar, kinderen van 12 tot en met 14 jaar, volwassenen van 15 tot en met 65 jaar en 65-plussers. De ouders van kinderen tot en met 11 jaar, kinderen van 12 tot en met 14 jaar en 65-plussers worden alleen telefonisch ondervraagd.

De steekproef voor OBiN wordt getrokken uit InterviewBase. Dit is een database van ongeveer 238.000 Nederlanders die mee willen werken aan onderzoek. Op grond van bekende socio-demografische kenmerken is een steekproefmatrix opgesteld waarin exacte quota zijn bepaald voor onder meer leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, huishoudgrootte en woonregio van de populatie. Jaarlijks worden in totaal 5.900 mensen online en 4.100 telefonisch benaderd. Respondenten mogen eens in de twee jaar meedoen aan het onderzoek. Aangezien er relatief weinig laagopgeleiden in het panel zitten geldt voor deze groep een uitsluitingstermijn van één jaar. Voor de groep laagopgeleiden die online benaderd wordt geldt dat zij na één jaar weer aan het onderzoek mogen deelnemen in plaats van eens in de twee jaar.

De respons van het telefonisch onderzoek bedroeg 75 procent in het vierde kwartaal van 2012. Het online onderzoek kent doorgaans een minder hoog respons. In het vierde kwartaal van 2012 bedroeg de respons van het online onderzoek 47 procent. Naast de algehele respons is ook de non-respons naar leeftijdsgroep in kaart gebracht. In het vierde kwartaal van 2012 was de non-respons bij het telefonisch onderzoek het hoogst onder de (ouders van) kinderen tot en met 14 jaar. Eenzelfde non-respons is ook voor het online onderzoek in kaart gebracht. Hierbij is ook nog eens extra onderscheid gemaakt naar de achtergrondkenmerken van de panelleden. Van de groep 15 tot en met 65 jarigen die online benaderd worden was de non-respons het hoogst bij de 25 tot en met 35 jarigen. De non-respons bestaat hier voor 24 procent uit 25 tot en met 35 jarigen dit terwijl de responsgroep slechts uit 14 procent bestaat uit deze groep. Dit betekent dat 25 tot en met 35 jarigen zijn ondervertegenwoordigd in de responsgroep. Eenzelfde geldt voor de groep van 15 tot en met 25 jarigen.

De onderzoeksopzet van OBiN is erop gericht een zo representatief mogelijke groep Nederlanders te ondervragen. Er wordt een multiplicatieve weging toegepast om enkele mogelijk afwijkingen van de ideale verdeling te corrigeren. Er wordt gewogen op geslacht, leeftijd, hoogst genoten opleiding, aantal personen in het huishouden, werkzaamheid, stedelijkheid en Nielsen-(woon)regio. De weging maakt dat de onderzoekspopulatie van OBiN representatief is. Voor dit onderzoek zijn na enkele leeftijdselecties van respondenten en het verwijderen van missende waarden twee groepen respondenten van 1034 4 tot en met 11 jarigen en 1963 6 tot en met 17 jarigen voor de analyses overgebleven.

De vragenlijst van OBiN is opgebouwd aan de hand van verschillende blokken met elk haar eigen onderwerp. De vragenlijst kent de blokken ‘Letsel’, ‘Sport’, ‘Werkzaamheid’, ‘Bewegen’, ‘Monitor Gezond Gewicht’, ‘Veiligheid’, ‘Tatoeages en piercings’, ‘Lease-auto’s’ en ‘Personalia’. Voor dit onderzoek is alleen gebruik gemaakt van vragen uit het sport-, bewegen- en personaliablok van OBiN. De vragen die voor dit onderzoek geselecteerd zijn, zijn weergegeven in bijlage 1. Vragenlijst OBiN.

1.3.2 Afhankelijke variabelen

In dit onderzoek is gewerkt met twee afhankelijke variabelen: 1) sporten in verenigingsverband 2) en het beoefenen van de sport basketbal. In de vragenlijst wordt aan de ouder gevraagd welke sport het kind (4-11 jaar) de afgelopen 12 maanden beoefend heeft en in welk verband dat is geweest. Het kind kon de sport(en) bij een sportvereniging, een sportschool of fitnesscentrum, de fysiotherapeut, een loopgroep, als bedrijfssport, bij sportbuurtwerken en jeugd- of jongerenwerk, bij schoolsportactiviteiten buiten lesuren, tijdens sportevenementen, tijdens een sportvakantie, met het gezin, familie, vrienden of burens, in ongeorganiseerd of een ander verband beoefend hebben. Aan de hand van deze twee vragen is bepaald of het kind een sport beoefent in verenigingsverband (antwoordcategorie 1). De waarde ‘0’ staat voor het niet sporten in verenigingsverband en de waarde ‘1’ staat voor het sporten in verenigingsverband. Het aantal kinderen dat bij een sportvereniging sport bedraagt 841, dit is 81,3 procent van alle 1034 4 tot en met 11 jarigen (zie bijlage 2, tabel A2).

Voor de tweede afhankelijke variabele is met een andere groep respondenten gewerkt. Aangezien slechts 14 kinderen in de leeftijd van 4 tot 11 jaar de sport basketbal beoefent is ervoor gekozen om in deze analyse met een grotere groep jongeren te werken. Voor deze analyse is de jeugd geselecteerd in de leeftijd van 6 tot 17 jaar. Ook deze afhankelijke variabele is ontstaan uit de vraag welke sport het kind de afgelopen 12 maanden beoefend heeft. Ouders en kinderen kunnen hier verschillende sporten noemen waaronder de sport basketbal. Wanneer ouders en kinderen hier onder andere gekozen hebben voor de sport basketbal dan worden zij gerekend tot de groep die de sport basketbal beoefent. Dit vormt de tweede afhankelijke variabele. Het aantal kinderen dat de sport basketbal beoefent bedraagt 64, dit is 3,3 procent van de in totaal 1963 6 tot en met 17 jarigen (zie bijlage 2, tabel A4). Hier gaat het niet alleen om kinderen die bij een vereniging basketballen maar om alle kinderen die de afgelopen 12 maanden basketbal gespeeld hebben.

1.3.3 Onafhankelijke variabelen

Voor dit onderzoek zijn enkele onafhankelijke variabelen meegenomen die de invloed van de verschillende ‘socializing agents’ meten. Zo zijn er variabelen meegenomen die de invloed van ouders, familie en vrienden en de school toetsen. Tevens zijn de verschillende leeftijdscategorieën ‘6-11 jaar’ en ‘12-17 jaar’ in de analyse met het beoefenen van basketbal meegenomen. De operationalisaties van alle variabelen zullen hieronder worden besproken. De beschrijvende statistieken en frequentieverdelingen van de variabelen zijn terug te vinden in bijlage 2.

Ouders

Om de invloed van de ouders in kaart te brengen is allereerst een variabele meegenomen die de houding van de ouders ten opzichte van het sportgedrag van de kinderen meet. De vraag meet in welke mate ouders het goed of slecht vonden als hun kind of kinderen meer zouden gaan bewegen dan dat ze nu doen. Ouders konden aangeven dit heel goed (‘1’), goed (‘2’), niet goed en niet slecht (‘3’), slecht (‘4’), zeer slecht (‘5’) te vinden of hierover geen mening te hebben (‘6’).

Daarnaast zijn ouderkenmerken als het opleidingsniveau, het inkomen en de etniciteit van de ouders meegenomen als onderdeel van de ouderlijke invloed. Het opleidingsniveau van de ouders is ingedeeld in drie categorieën, namelijk laag(‘1’), midden (‘2’) en hoog (‘3’). Ouders die geen onderwijs gevolgd hebben, alleen basisonderwijs gevolgd hebben of LBO, VMBO en MAVO als hoogstvoltooid

opleiding hebben worden als laagopgeleid beschouwd. Ouders met een MBO of HAVO/VWO diploma worden gerekend tot de categorie ‘midden’ en ouders met een HBO of WO diploma worden als hoogopgeleid beschouwd. Binnen de groep respondenten voor de analyse met het sporten in verenigingsverband waren 33 missende waarden op deze vraag en voor de groep respondenten voor de tweede analyse waren dit er 76. Deze missende waarden zijn ingevuld met het gemiddelde en worden tot de ‘midden’ categorie gerekend. Het inkomen van de ouders is gemeten aan de hand van drie categorieën: beneden modaal, modaal en boven modaal. Hen werd gevraagd welke categorie het meest van toepassing was op het inkomen van het gezin. Modaal staat hierbij voor 28.500 tot 34.000 euro bruto per jaar, inclusief vakantiegeld. Op deze vraag waren in de groep respondenten voor de analyse met het sporten in verenigingsverband 198 missende waarden en voor de analyse met het beoefenen van basketball 421 missende waarden. Aangezien deze vraag slechts uit drie algemene categorieën bestond is ervoor gekozen om hier het gemiddelde in te vullen. Het gemiddelde inkomen van respondenten behoorde tot de categorie ‘modaal’. De respondenten met een missende waarden op deze vraag zijn dan ook tot het modale inkomen gerekend. De etniciteit van de ouders is bepaald aan de hand van zowel het geboorteland van de moeder als dat van de vader. Wanneer beide ouders in Nederland zijn geboren worden zij als autochtoon (‘0’) beschouwd. Ook worden zij als autochtoon beschouwd als beide ouders in België of Duitsland zijn geboren of een van de ouders in Nederland en de andere ouder in België of Duitsland is geboren. Dit aantal is zo gering dat zij niet als een aparte categorie zijn opgenomen maar tot autochtonen gerekend worden. Wanneer een of beide ouders in landen als Turkije, Marokko, Suriname, voormalig Nederlands-Indië of ergens anders zijn geboren worden zij als (niet-westerse) allochtoon (‘1’) beschouwd.

Familie en vrienden

De invloed van familie en vrienden wordt getoetst aan de hand van twee variabelen. Een van deze variabelen is het sporten met familie, vrienden of burens. Deze variabele is afkomstig uit dezelfde vraag die gebruikt is om het sporten in verenigingsverband te meten. Ouders of kinderen konden bij deze vraag aangeven dat zij de afgelopen 12 maanden met het gezin, familie, vrienden of burens een sport beoefend hebben. Wanneer de kinderen dit niet gedaan hebben kregen zij de waarde ‘0’ toegewezen, hebben zij dit wel gedaan dat kregen zij de waarde ‘1’. Daarnaast wordt het beweeggedrag van kinderen waarmee het kind veel mee omgaat meegenomen, denk hierbij aan klasgenootjes, buurjongens en –meisjes, vriendjes en vriendinnetjes. Ouders of de kinderen konden hier aangeven dat deze kinderen over het algemeen heel veel (‘1’), veel (‘2’), niet veel en niet weinig (‘3’), weinig (‘4’), zeer weinig (‘5’) bewegen of dat zij dit niet weten. Deze vraag is niet aan alle ouders en kinderen voorgelegd omdat het een extra beweegvraag is. Van de groep respondenten voor de eerste analyse met het sporten in verenigingsverband is deze vraag door 274 ouders van kinderen in de leeftijd van 4-11 jaar beantwoord. Daarnaast hebben 292 ouders en 242 kinderen in de leeftijd van 12 tot 17 jaar van de groep respondenten voor de analyse met het beoefenen van basketball deze vragen beantwoord. Om de ouders en kinderen die deze vraag niet hebben hoeven te beantwoorden niet uit de data te verliezen zijn zij als een missing categorie meegenomen.

School

Twee variabelen zijn meegenomen om de invloed van de school te meten. Het aantal uren gymnastiek op school is daar één van. De ouders is gevraagd hoeveel uur schoolgymnastiek het kind in de week heeft. Op deze vraag hebben voor de eerste analyse 36 respondenten geen geldig antwoord gegeven, deze missende waarden zijn uit de data verwijderd. Voor de tweede analyse waren er aanzienlijk meer missende waarden op deze vraag, namelijk 425. Een mogelijk verklaring hiervoor is dat deze vraag wellicht niet aan alle respondenten is voorgelegd. Om deze groep respondenten niet te verliezen zijn zij als een missing categorie in de analyse meegenomen. Daarnaast is sporten bij schoolsportactiviteiten buiten lessen meegenomen. Ook deze variabele is afkomstig uit de vraag

welke sport en waar een kind deze sport beoefent. De waarde '0' betekent hier opnieuw dat kinderen de afgelopen 12 maanden niet bij schoolsportactiviteiten buiten lesuren gesport hebben en de waarde '1' krijgen kinderen toegewezen die dat wel gedaan hebben.

Controle variabelen

Tevens wordt in de analyse voor enkele kenmerken gecontroleerd. Het geslacht en de mate van stedelijkheid in de regio waar het kind of de jongere woont vormen de controlevariabelen. Het geslacht van het kind is geoperationaliseerd door jongens de waarde '0' en meisjes de waarde '1' toe te kennen. De stedelijkheid van de regio waarin de respondent woont loopt van niet stedelijk tot zeer sterk stedelijk. Binnen de groep respondenten uit de analyse met het sporten in verenigingsverband waren voor deze stedelijkheid maat 64 missende waarden en voor de tweede analyse waren dat er 89, zij zijn ingevuld met het gemiddelde en worden daarmee tot de categorie 'matig stedelijk' gerekend.

1.3.4 Analyse

Om de invloed van de verschillende 'socializing agents' op het sporten in verenigingsverband te toetsen is gebruik gemaakt van een logistische regressieanalyse. Deze vorm van analyse is geschikt omdat de afhankelijke variabele sporten in verenigingsverband bestaat uit twee categorieën, namelijk het niet sporten in verenigingsverband en het wel sporten in verenigingsverband. Ook voor de analyse waarin de invloed van verschillende socialisatiefactoren op het beoefenen van de sport basketball getoetst wordt is gebruik gemaakt van een logistische regressieanalyse.

1.4 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de analyse worden besproken. Er zijn twee analyses uitgevoerd, één voor de invloed van verschillende socialisatie factoren op het sporten in verenigingsverband en één voor de invloed van deze factoren op het beoefenen van de sport basketbal. Voor beide analyses is eenzelfde modelopbouw gehanteerd: Model 1 is met controle kenmerken, in Model 2 worden daar ouderkenmerken aan toegevoegd, in Model 3 worden daar de variabelen met betrekking tot de invloed van vrienden en familie aan toegevoegd en in Model 4 worden daaraan de relevantie variabelen op het schoolniveau toegevoegd.

Voordat we beginnen met het bespreken van de belangrijkste resultaten schenken we nog even aandacht aan de controlekenmerken. Allereerst blijkt uit de resultaten dat meisjes minder in verenigingsverband sporten en minder basketballen dan jongens. Daarnaast blijkt dat kinderen in de leeftijd van 5 tot en met 9 jaar en 10 tot en met 14 jaar minder basketballen dan kinderen in de leeftijd van 15 tot en met 17 jaar.

1.4.1 Ouders

Wanneer we kijken naar de invloed van ouderkenmerken op het al dan niet sporten in verenigingsverband zien we allereerst dat de attitude van ouders, die stelt in welke mate zij het goed vinden dat hun kinderen meer gaan bewegen, niet van invloed is op het sporten in verenigingsverband. Dit is in tegenstelling met de verwachting uit eerste hypothese. Wat betreft de sociaal-economische achtergrondkenmerken blijkt dat kinderen van ouders met een middelbare of hoge opleiding meer in verenigingsverband sporten dan kinderen van laagopgeleide ouders. Dit is in overeenstemming met de vijfde verwachting. De kans op sporten in verenigingsverband versus het niet sporten in verenigingsverband is voor kinderen met middelbaar opgeleide ouder 1,6 keer zo hoog dan van kinderen van laagopgeleide ouders, zie tabel 1.1. Voor kinderen van hoogopgeleide ouders geldt dat de kans op sporten in verenigingsverband versus het niet sporten in verenigingsverband zelfs 3,2 keer zo groot is als die van kinderen van laagopgeleide ouders (tabel 1.1). Daarnaast blijkt ook het inkomen van de ouders van invloed te zijn op het sporten in verenigingsverband. Zo blijkt dat kinderen van ouders met een inkomen boven modaal meer in verenigingsverband sporten dan kinderen van ouders met een inkomen onder modaal. Dit is in overeenstemming met de derde hypothese. Deze kans is voor kinderen met ouders die een inkomen boven het modaal hebben 1,8 keer zo groot dan die van kinderen met ouders met een inkomen onder het modaal (tabel 1.1). De etniciteit van de ouders blijkt geen effect te hebben op het feit of kinderen in verenigingsverband sporten. Dit is in tegenstelling met de verwachting uit de zevende hypothese. Wanneer we deze ouderkenmerken toetsen tezamen met de kenmerken van familie en vrienden en van de school dan blijkt dat zij geen van allen van invloed zijn op het sporten in verenigingsverband (zie model 4 tabel 1.2).

In eerste instantie lijken geen van de ouderkenmerken van invloed te zijn op het beoefenen van basketbal, zie model 2 tabel 1.3. Wanneer naast deze kenmerken ook het sporten met familie en vrienden, het beweeggedrag van vriendjes mee worden genomen, wordt een effect voor de inkomenscategorie boven modaal gevonden (model 3 tabel 1.3). Kinderen van ouders met een bovenmodaal inkomen hebben een twee keer zo kleine kans om te basketballen dan kinderen van ouders met een inkomen onder het modaal. Dit is niet in overeenstemming met de verwachting uit hypothese 4. De attitude ten opzichte van sporten, het opleidingsniveau en de etniciteit van de ouders blijken niet van invloed op het beoefenen van de sport basketbal. De hypothesen 2, 6 en 8 kunnen aan de hand van deze resultaten dan ook niet bevestigd worden.

1.4.2 Familie en vrienden

Het sporten met het gezin, familie, vrienden of buren blijkt een positieve invloed te hebben op het sporten in verenigingsverband. Dit is in overeenstemming met de negende hypothese. Kinderen die de afgelopen 12 maanden met het gezin, familie, vrienden of buren gesport hebben, hebben een 1,4 keer zo grote kans om in verenigingsverband te sporten dan kinderen die niet met familie of vrienden sporten, zie tabel 1.2. Het beweeggedrag van vriendjes blijkt daarentegen niet van invloed op te zijn op het sporten in verenigingsverband. Hypothese 11 kan dan ook niet worden bevestigd.

Het sporten met het gezin, familie, vrienden of buren blijkt ook een positieve invloed te hebben op het beoefenen van basketbal (tabel 1.4). Dit biedt een bevestiging voor hypothese 10. De kans voor kinderen op het beoefenen van basketbal is 2.7 keer zo groot als zij met familie of vrienden sporten. Het beweeggedrag van vriendjes en vriendinnetjes blijkt niet van invloed te zijn op het beoefenen van basketbal. Dit is niet in overeenstemming met de twaalfde hypothese .

1.4.3 School

Wanneer we kijken naar de invloed van sportgerelateerde schoolkenmerken blijkt uit tabel 1.2 dat het aantal uren gymnastiek op school niet van invloed is op het sporten in verenigingsverband. Dit betekent dat kinderen die meer uren gym in de week hebben niet vaker sporten in verenigingsverband. Dit is in tegenstelling met hypothese 13. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er nauwelijks spreiding is in het aantal uren schoolgymnastiek: 27,9 procent van de kinderen heeft één uur en 67,3 procent twee uur schoolgymnastiek. Slechts 4,8 procent van de kinderen heeft meer of minder uren gymnastiek op school. Ook het beoefenen van schoolsport buiten lesuren blijkt niet van invloed te zijn op het sporten in verenigingsverband. Dit betekent dat hypothese 15 niet bevestigd kan worden.

Uit tabel 1.4 blijkt dat zowel het aantal uren schoolgymnastiek als het deelnemen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren een positief effect heeft op het beoefenen van basketbal. Naarmate het aantal uren schoolgymnastiek met één toeneemt wordt de kans op het beoefenen van basketbal 1,5 keer groter. Voor degene die met familie, vrienden of buren sporten geldt dat zij een 3,3 keer zo grote kans hebben op het beoefenen van basketbal dan degene die niet met familie en vrienden sporten. Beide bevindingen zijn in overeenstemming met de verwachtingen. Dit betekent dat zowel hypothese 14 als 16 bevestigd worden.

Tabel 1.1. Logistische regressieanalyse; de invloed van ouderkenmerken en familie en vrienden op het sporten in verenigingsverband, N=1034.

	Model 1 (N=1034)			Model 2 (N=1034)		
	B	Exp (B)	SE	B	Exp (B)	SE
Constante	1,71***	5,50	0,22	1,88*	6,58	0,83
Geslacht						
Man	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Vrouw	-0,58***	0,56	0,16	-0,58***	0,56	0,17
Stedelijkheid	0,02	1,02	0,07	-0,02	0,98	0,07
Attitude ouders (kinderen meer bewegen)				-0,31	0,73	0,19
Missende waarden attitude ouders				-1,44	0,24	0,93
Opleiding ouders						
Laag				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Midden				0,48**	1,62	0,20
Hoog				1,15***	3,15	0,25
Inkomen ouders						
Beneden modaal				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Modaal				0,50	1,77	1,65
Boven modaal				0,60*	1,82	0,34
Etniciteit						
Autochtoon				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Allochtoon				-0,12	0,89	0,27
R²			0,02			0,08

***=p<0,001, **=p<0,01 en *=p<0,05

Tabel 1.2. Logistische regressieanalyse; de invloed van ouderkenmerken, familie en vrienden en de school op het sporten in verenigingsverband, N=1034.

	Model 3 (N=1034)			Model 4 (N=1034)		
	B	Exp (B)	SE	B	Exp (B)	SE
Constante	1,62	5,05	0,92	1,73*	5,64	0,96
Geslacht						
Man	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Vrouw	-0,52**	0,60	0,17	-0,52**	0,60	0,17
Stedelijkheid	-0,02	0,98	0,07	-0,02	0,98	0,07
Attitude ouders (kinderen meer bewegen)	-0,30	0,74	0,19	-0,31	0,73	0,20
Missende waarden attitude ouders
Opleiding ouders						
Laag	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Midden	0,48**	1,62	0,20	0,48**	1,62	0,20
Hoog	1,14***	3,14	0,25	1,14***	3,14	0,25
Inkomen ouders						
Beneden modaal	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Modaal	0,48	1,62	0,32	0,48	1,62	0,32
Boven modaal	0,55	1,74	0,34	0,55	1,73	0,34
Etniciteit						
Autochtoon	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Allochtoon	-0,10	1,01	0,27	-0,10	0,90	0,27
Sporten met gezin, familie, vrienden, buren						
Nee	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Ja	0,35*	1,42	0,18	0,35*	1,43	0,19
Beweeggedrag vriendjes/vriendinnetjes	0,03	1,03	0,13	0,03	1,03	0,13
Missende waarden beweeggedrag vriendjes/vriendinnetjes	-1,26	0,28	1,08	-1,28	0,23	1,08
Aantal uren schoolgymnastiek				-0,05	0,95	0,134
Schoolsportactiviteiten buiten lesuren				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Nee				0,11	1,12	0,36
Ja						
R²			0,082			0,083

***=p<0,001, **=p<0,01 en *=p<0,05

Tabel 1.3. Logistische regressieanalyse; de invloed van ouderkenmerken en familie en vrienden op het beoefenen van basketbal, N=1963.

	Model 1 (N=1963)			Model 2 (N=1963)		
	B	Exp (B)	SE	B	Exp (B)	SE
Constante	-2,43***	0,0	0,391	-1,86*	0,16	1,05
Geslacht						
Man	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Vrouw	-0,91**	0,40	0,29	-0,94**	0,39	0,29
Stedelijkheid	0,11	1,11	0,10	0,15	1,17	0,11
Leeftijd						
5-9 jaar	-2,10***	0,12	0,43	-2,07***	0,13	0,43
10-14 jaar	-1,03***	0,36	0,28	-1,07***	0,34	0,29
15-17 jaar	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Attitude ouders (kinderen meer bewegen)				-0,16	0,85	0,26
Missende waarden attitude ouders				-0,45	0,64	1,17
Opleiding ouders						
Laag				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Midden				0,37	1,45	0,40
Hoog				-0,21	0,81	0,46
Inkomen ouders						
Beneden modaal				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Modaal				-0,32	0,72	0,42
Boven modaal				-0,65	0,52	0,47
Etniciteit						
Autochtoon				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Allochtoon				-0,67	0,51	0,49
R²			0,090			0,111

***=p<0,001, **=p<0,01 en *=p<0,05

Tabel 1.4. Logistische regressieanalyse; de invloed van ouderkenmerken, familie en vrienden en de school op het beoefenen van basketbal.

	Model 3 (N=1963)			Model 4 (N=1963)		
	B	Exp (B)	SE	B	Exp (B)	SE
Constante	-3,57*	0,03	1,58	-3,87*	0,02	1,96
Geslacht						
Man	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Vrouw	-0,80**	0,45	0,29	-0,84**	0,43	0,30
Stedelijkheid	0,15	1,16	0,11	0,18	1,19	0,11
Leeftijd						
5-9 jaar	-2,09***	0,12	0,44	-2,33*	0,10	1,14
10-14 jaar	-1,06***	0,03	1,58	-1,58	0,21	1,12
15-17 jaar	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Attitude ouders (kinderen meer bewegen)	-0,25	0,78	0,28	-0,27	0,76	0,28
Missende waarden attitude ouders
Opleiding ouders						
Laag	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Midden	0,28	1,33	0,41	0,38	1,46	0,42
Hoog	-0,31	0,74	0,46	-0,31	0,73	0,48
Inkomen ouders						
Beneden modaal	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Modaal	-0,39	0,67	0,43	-0,35	0,71	0,44
Boven modaal	-0,79*	0,45	0,47	-0,77	0,46	0,48
Etniciteit						
Autochtoon	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Allochtoon	-0,62	0,54	0,50	-0,72	0,49	0,50
Sporten met gezin, familie, vrienden, burens						
Nee	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Ja	0,98***	2,65	0,28	0,75**	2,14	0,12
Beweeggedrag vriendjes/vriendinnetjes	0,47	1,59	0,34	0,42	1,52	0,33
Missende waarden beweeggedrag vriendjes/vriendinnetjes	1,20	3,32	1,91	0,83	2,29	1,91
Aantal uren schoolgymnastiek				0,39**	1,47	0,16
Missende waarden uren schoolgymnastiek				0,66	1,94	1,22
Schoolsportactiviteiten buiten lesuren				<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ref.</i>
Nee				1,19***	3,28	0,32
Ja						
R²			0,142			0,176

***=p<0,001, **=p<0,01 en *=p<0,05

1.5 Conclusies & Discussie

Met dit onderzoek is de invloed van verschillende ‘socializing agents’ op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van de sport basketball getoetst. Hierbij is gekeken naar enkele kenmerken van ouders, vrienden en familie en de school. Om de invloed van deze ‘socializing agents’ te toetsen zijn voorafgaand aan het onderzoek twee probleemstellingen geformuleerd:

In welke mate hebben ouders, familie en vrienden en de school invloed op het lidmaatschap van een sportvereniging bij kinderen in de basisschoolleeftijd?

In welke mate hebben ouders, familie en vrienden en de school invloed op het beoefenen van de sport basketball bij kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 17 jaar?

De attitude van ouders ten opzichte van de sportdeelname van het kind blijkt niet van invloed te zijn op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van basketball. Volgens de socialisatietheorie zijn de opvattingen van ouders sterk van invloed op de opvattingen en het gedrag van het kind. Hier lijkt in dit onderzoek geen bevestiging voor. Wel dient hierbij opgemerkt te worden dat de vraag wellicht minder geschikt was om ook daadwerkelijk ouderlijke socialisatie in sportparticipatie te toetsen. De sportparticipatie van de ouders of een opvatting over sportparticipatie in het algemeen zou geschikter zijn geweest dan de vraag die nu gebruikt is. In dit onderzoek is de ouderlijke socialisatie gemeten door middel van een stelling die bepaalt in welke mate ouders het goed vinden dat hun kind meer gaat bewegen dan dat het al doet. Daarnaast is de vraag slechts aan een kleine groep respondenten voorgelegd.

Wat betreft de achtergrondkenmerken als het opleidingsniveau, het inkomen en de etniciteit van de ouders blijkt dat zowel het opleidingsniveau als het inkomen een positieve invloed heeft op het sporten in verenigingsverband. Dit is in overeenstemming met de hulpbronnentheorie van Bourdieu en bevindingen uit eerder onderzoek. Voor het beoefenen van de sport basketball blijkt dat het inkomen van de ouders geen invloed heeft, alleen in model 3 wordt een negatieve invloed van het inkomen van de ouders gevonden. De etniciteit van de ouders is zowel niet van invloed op het sporten in verenigingsverband als het beoefenen van de sport basketball. Eerder onderzoek wees uit dat allochtonen minder (in verenigingsverband) sporten dan autochtonen.

Het sporten met het gezin, familie, vrienden of burens blijkt wel van invloed te zijn op het sporten in verenigingsverband en het beoefenen van de sport basketball. Kinderen die de afgelopen 12 maanden met familie en vrienden gesport hebben blijken een grotere kans te hebben om in verenigingsverband te sporten en te basketballen. Hiermee lijkt het socialisatie effect van familie op sportparticipatie bevestigd te worden. Het beweeggedrag van vriendjes en of vriendinnetjes blijkt daarentegen niet van invloed te zijn.

Wat betreft de invloed van sportgerelateerde schoolkenmerken blijkt dat het aantal uren schoolgymnastiek in een week en het deelnemen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren geen invloed hebben op het sporten in verenigingsverband. Deze bevinding leidt niet tot een bevestiging van het effect van een doorlopende leerlijn. Beide schoolkenmerken oefenen wel een positieve invloed uit op het beoefenen van de sport basketball. Kinderen van scholen waar het aantal uren schoolgymnastiek hoger is hebben een grotere kans om de sport basketball te beoefenen dan kinderen die minder uren schoolgymnastiek hebben. Ook het deelnemen aan schoolsportactiviteiten buiten lesuren blijkt een positieve invloed te hebben op het beoefenen van basketball. Dagkas en Stathi (2007) vonden eerder al dat schoolsportactiviteiten de sportdeelname van kinderen deed toenemen.

1.5.1 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies zal een aantal aanbevelingen gedaan worden. Allereerst blijkt dat het ouderlijk opleidingsniveau en inkomen van invloed zijn op het sporten in verenigingsverband. Kinderen van middelbaar en hoogopgeleide ouders en ouders met een inkomen boven het modaal hebben een grotere kans om in verenigingsverband te sporten dan andere kinderen. Dit betekent dat er ongelijkheid heerst wat betreft het sporten in verenigingsverband. Er wordt al armoedebeleid gevoerd dat als doel heeft om kinderen uit arme gezinnen ook te laten deelnemen aan sport, cultuur of andere vrijetijdsactiviteiten. Een voorbeeld hiervan is het Jeugdsportfonds. Het Jeugdsportfonds ondersteunt kinderen en jongeren uit arme gezinnen financieel zodat ook zij de gelegenheid krijgen te sporten. Gemeenten zijn vrij hoe zij invulling geven aan dergelijk beleid. Dit beleid verschilt dus per plaats. Het is aannemelijk dat niet iedereen afweet van deze financiële ondersteuning. Het is dan ook aan te bevelen om deze informatie te verspreiden en iedereen hiervan kennis te laten nemen. Wellicht is hierin een rol weggelegd voor de sportbonden, zij kunnen al hun verenigingen informeren over het feit dat er lokale subsidies zijn die kinderen uit arme gezinnen de mogelijkheid bieden om lid te worden van een sportvereniging. Deze verenigingen kunnen deze informatie op haar beurt dan weer verspreiden onder de doelgroep.

Het sporten met het gezin, familie, vrienden of burens blijkt zowel een positieve invloed te hebben op het sporten in verenigingsverband als het beoefenen van de sport basketbal. Om beide vormen van sportdeelname te vergroten is het aan te bevelen om kinderen en jongeren de mogelijkheid te bieden om in de buurt samen te sporten. Een voorbeeld hiervan is het aanleggen van sportveldjes of pleintjes maar ook het organiseren van sport- en vrijetijdsactiviteiten op buurtniveau zou ervoor kunnen zorgen dat meer kinderen samen met familie, vrienden of burens zullen gaan sporten.

Verder blijkt dat jongere kinderen minder basketballen dan kinderen in de leeftijd van 15 tot 17 jaar. Om het basketballen bij de jongere kinderen te stimuleren zou de sport wellicht meer onder schooltijd onder de aandacht gebracht moeten worden. Ook is het zo dat basketball een redelijk complexe sport is die vaardigheden vereist die de jongste kinderen wellicht nog niet beheersen. Een basketbal aanbod voor deze jongere kinderen kan hen deze vaardigheden wellicht aanleren. Daarnaast blijkt dat schoolsportactiviteiten buiten lesuren het beoefenen van basketball doen toenemen. Voor de Nederlandse Basketball Bond zou het aanbieden van naschoolse basketball activiteiten wellicht meer actieve basketballers opleveren. De Nederlandse Basketball Bond heeft echter al een basketball programma voor onder schooltijd en naschooltijd. Hierop zal in het volgend deel aandacht aan geschonken worden.

Deel 2: Evaluatie Be a STAR lespakket: gebruikers aan het woord

2.1 Inleiding

2.1.1 Sport- en beweeginterventies

De Nederlandse Basketball Bond (NBB) heeft sport- en beweeginterventies opgezet. Deze interventies passen binnen het project Sport en Bewegen in de Buurt (SBB). Dit project wordt door de overheid gesubsidieerd en heeft als doel om zoveel mogelijk sportvoorzieningen in de eigen buurt te realiseren en daarmee sportdeelname onder de bevolking te bevorderen. Sportvoorzieningen in de buurt hebben een drempelverlagend effect en kunnen sportdeelname stimuleren. Om dit te realiseren werken verschillende partners als sportverenigingen, gemeenten, het onderwijs en het bedrijfsleven met elkaar samen. De interventies van de Nederlandse Basketball Bond zijn verbonden aan Sportimpuls, een onderdeel van het programma 'Sport en Bewegen in de Buurt'. De Sportimpuls is een subsidieregeling die lokale sport- en beweegaanbieders financieel ondersteunt bij de opzet van activiteiten die ze ondernemen om meer mensen te laten sporten en bewegen. Sport- en beweegaanbieders kunnen alleen een beroep doen op middelen uit de Sportimpuls als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod dat op de Menukaart Sportimpuls staat. De beweeginterventies van de Nederlandse Basketball Bond staan op deze menukaart.

De interventies die de Nederlandse Basketball Bond heeft ontwikkeld zijn de lespakketten Be a STAR en Be a Basketball STAR. Deze interventies vormen het aanbod van kinderen in de groepen 3 tot en met 8 van de basisschool. Be a STAR is een lessenreeks tijdens schooltijd, dus voor in de (gym) lessen, en Be a Basketball STAR is een naschoolse lessenreeks. Tijdens deze lessen maken de leerlingen spelenderwijs kennis met normen en waarden (STAR), basketbaltechnieken (FUNDamentals) en het spelen van wedstrijdje 3 tegen 3. De letters van STAR staan voor sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect. Deze interventies kunnen voor leerlingen in het basisonderwijs een aanleiding zijn om enthousiast te worden over de sport basketball en een weg te vinden naar een vereniging. Door middel van deze interventies wordt dus zowel getracht de populariteit van basketbal te vergroten als alle kinderen plezier te laten beleven aan sport en hen waarden omtrent sportiviteit en respect bij te brengen.

2.1.2 Inhoud lespakket

De inhoud van het lespakket richt zich specifiek op plezier en normen en waarden. Naast vaardigheid in bewegen is voor leerlingen de omgang met elkaar heel belangrijk. Middels het STAR-principe wordt hier aandacht aan besteed. De letter S uit STAR staat voor sportiviteit, kinderen leren hier door middel van het geven van complimenten en het aanmoedigen van andere spelers dat samen met en tegen elkaar spelen erg leuk is. Teamwork staat voor het samenspelen en het helpen van elkaar. Het motto hierbij is dat je beter samen kunt spelen dan alleen en dat je samen sterker bent. De A staat voor acceptatie, hier wordt aandacht besteed aan het nakomen van regels. Punten van aandacht zijn hier het accepteren van beslissingen van zowel de docent als de medespelers en een ander nog een kans geven als iets de eerste keer niet lukt. De omgang met elkaar wordt onder de aandacht gebracht door middel van de waarde respect. Hier leren kinderen dat ze aardig tegen elkaar moeten zijn en dat een ander net zo belangrijk is.

Middels één les in de klas leren de leerlingen wat de STAR-waarden betekenen en denken zij door middel van een klassenopdracht na over hoe zij hier zelf mee omgaan in de klas, op het schoolplein en tijdens het sporten. Vervolgens gaan de leerlingen tijdens drie gymlessen in de praktijk ervaren wat deze waarden betekenen en waarom ze belangrijk zijn.

Een belangrijk aspect van het lespakket is de STAR-bal. Deze bal vertegenwoordigt de STAR-waarden. Alle waarden staan in een gekleurd vak op de bal. Op het voorblad van dit deelonderzoek is

een afbeelding van de bal te zien (pagina 33). Iedereen die zich volgens de STAR-waarden gedraagt maakt kans om even met deze speciale bal te mogen spelen. Verder bevat het lespakket een poster om de waarden tijdens de klassikale les te behandelen. Daarnaast bevat het een lesboekje voor de docent waarin benodigheden en aandachtspunten voor het verzorgen van de lessen staan benoemd. Voor elke les zijn oefeningen uitgewerkt en in een plaatje beschreven, ook het tijdsplan en hoe bepaalde waarden onder de aandacht gebracht kunnen worden staan vermeld. Tijdens de oefeningen maken de leerlingen kennis met de FUNdamentals als dribbelen, passen & vangen, schieten en lay-up. Ook keert een wedstrijd peanutbasketball, 3 tegen 3, elke les terug. Het lesboekje bevat kijkwijzers met daarin een uitleg van deze FUNdamentals en van het wedstrijdje peanutbasketball. Elke les wordt afgesloten met een Yell, leerkracht: Be a... leerlingen: STAR! Een voorbeeld van de uitwerking van de oefeningen is te zien in figuur 2.1. In figuur 2.2 wordt de tijdsindeling van de les weergegeven.

Figuur 2.1: Uitwerking oefeningen Be a STAR.

Opstelling les 1

Gymles 1

In deze les maken de leerlingen kennis met hoe de in de klas behandelde normen en waarden in de praktijk terugkomen.

Materiaal docent

Vak 1
Kijkwijzer FUNDamenteel Passen & Vangen
1 bal per 2 leerlingen

Vak 2
Kijkwijzer FUNDamenteel Dribbelen
4 hoepels
6 paaltjes
1 bal per team

Vak 3
Kijkwijzer Peanutbasketball
2 korven (indien baskets ontbreken)
6 hesjes
1 bank
1 bal per wedstrijd

Zet de materialen in alle drie de vakken klaar.

Groep
3 - 4
10

Oefeningen

Vak 1 FUNDamenteel Passen & Vangen
Opdracht leerlingen:

- Bekijk de Kijkwijzer FUNDamenteel PASSEN & VANGEN.
- Ga in tweetallen dicht tegenover elkaar staan. Geef de bal over tot een goelende beweging ontstaat. Als het lukt probeer een bounce-pass of chest-pass toe te passen. Dit mag ook met meerdere stuten.
- Belangrijk: de techniek hoeft nog niet juist te zijn, plezier staat voorop!

★ Werken de leerlingen goed samen? Houden ze rekening met elkaar?

Vak 2 FUNDamenteel Dribbelen
Opdracht leerlingen:

- Bekijk de Kijkwijzer FUNDamenteel DRIBBELEN.
- Leerling 1 staat aan het begin met bal.
- Leerling 2 staat achter de hoepel halverwege het parcours, zonder bal.
- Leerling 1 dribbelt en maakt een slalom tussen de palen door, daarna stuit hij de bal in de hoepel op de grond, leerling 2 vangt de bal.
- Leerling 2 dribbelt langs de palen (geen slalom) weer terug naar het begin, daarna stuit hij de bal in de hoepel op de grond, de eerstvolgende leerling in de rij vangt de bal.
- Leerling 1 neemt de beginpositie van leerling 2 over. Leerling 2 sluit achter de rij aan.

★ Moedigen de leerlingen elkaar aan? Geven ze elkaar een compliment?

Vak 3 Peanutbasketball wedstrijd

- Bekijk de Kijkwijzer wedstrijd PEANUTBASKETBALL.
- Hierop staat de team- en veldindeling + de spelregels.
- Maak aan de hand van de kijkwijzer de teamverdeling en pas het veld indien nodig aan.
- Leg de spelregels uit of laat de leerlingen deze zelf lezen op de Kijkwijzer.
- De leerlingen kunnen aan de slag.

★ STAR: Houden de leerlingen zich tijdens de wedstrijd aan de STAR-waarden?

Figuur 2.2: Tijdsindeling les Be a STAR

Geef les 1

Tijd	Activiteit
5 min	Stuiteren voor jezelf
<p><i>De leerlingen komen de zaal binnen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Laat de leerlingen een bal pakken uit de klaargezette open kast. De leerlingen mogen voor zichzelf stuiteren. Geef een sein als ze moeten stoppen. De leerlingen leggen de basketballen terug in de kast en gaan langs de kant zitten. <p>★ Hebben de leerlingen respect voor de leraar door te luisteren?</p>	
10 min	Uitleg STAR + inhoud les
<ul style="list-style-type: none"> Leg aan de hand van de STAR-bal uit waar STAR voor staat en laat de leerlingen uitleggen wat de STAR-waarden betekenen. <i>Wat betekent sportiviteit, teamwork, acceptatie, respect?</i> Spreek drie gedragsregels af voor in de gymles. Leg daarna de drie vakken uit praatje, plaatje, daadje. Verdeel de leerlingen in drie groepen en geef aan wanneer ze naar het vak mogen om te beginnen. <p>★ Accepteren de leerlingen dat ze in een groep ingedeeld zijn?</p>	
9 min	Ronde 1 + evaluatie STAR-waarden + wisselen
<p><i>Ronde 1 wordt gespeeld.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Kijk wie van de leerlingen bezig is met de STAR-waarden. Geef de STAR-bal aan een leerling en benoem waarom deze de STAR-bal verdient. Deze leerling mag een tijdje met de STAR-bal werken. Doe dit bij 2 leerlingen. Stop het spel na 6 minuten. Alle leerlingen zitten op de grond in het eigen vak. Evalueer met de leerlingen de afgelopen ronde. <i>Welk van de vier waarden komt het meest voor in jullie vak? Waaraan zag je dat?</i> Leg uit welke groep naar welk vak doordraait. Geef aan wanneer de leerlingen mogen gaan. Ze kunnen direct in het nieuwe vak starten. 	

Groep
3 - 4
12

2.1.3 Doelstellingen interventie Be a STAR

Zoals eerder beargumenteerd is sporten erg goed voor de gezondheid. Daarnaast verbindt sport mensen omdat men via sport met anderen in contact komt, elkaar leert kennen en samenwerkt. Het is dan ook van belang om de effecten van de interventie(s) in kaart te brengen omdat deze de normen en waarden en onderlinge omgang centraal stelt. Aangezien de twee interventies van elkaar verschillen is er gekozen om een van deze twee interventies te evalueren. Hierbij is gekozen voor een evaluatie van het lespakket Be a STAR. Dit omdat het een lespakket onder schooltijd is en het daarmee specifiek basisschoolleerlingen bereikt. Daarnaast gaat dit pakket vooraf aan de eventuele aanschaf van het pakket Be a Basketball STAR. De doelen die de Nederlandse Basketball Bond heeft met Be a STAR zullen allereerst op een rijtje gezet worden. Deze zijn weergegeven in het kader hieronder.

De NBB heeft aangegeven als algemeen doel te hebben dat in 3,5 jaar (schooljaar 2012 tot 2016) 42 basisscholen met de lesmethode Be a STAR gewerkt hebben en dat 7056 kinderen in de leeftijd 6 t/m 12 jaar (groepen 3, 4, 5, 6, 7, 8) tijdens het onderwijs op de basisschool kennis maken met de basketball sport middels deze lesmethode. De subdoelen van het lespakket zijn als volgt:

-Het verhogen van de plezierbeleving bij de docenten aan het verzorgen van de gymles door middel van de uitgewerkte lessen (drempelverlagend) en het pedagogisch karakter van de les (normen en waarden).

-Binnen het reguliere primaire onderwijs ‘alle’ kinderen, dus ook de technisch minder goede, plezier laten beleven aan sport door ze te complimenteren op gedrag volgens de STAR-waarden.

-In december 2013 heeft 70 % van alle basketballverenigingen en hebben 1000 basisscholen van de interventie Be a STAR vernomen.

-Een passend aanbod voor instanties (zoals verenigingen) die met primair onderwijs willen samenwerken.

-Middels het bewust worden van de normen en waarden de groepsfeer in de klas positief beïnvloeden.

-Kinderen laten doorstromen naar het naschoolse programma Be a Basketball STAR.

-Tot 2016 geeft 20% van de 42 basisscholen welke met de lesmethode Be a STAR werken aan aansluitend met het naschoolse traject Be a Basketball STAR aan de slag te gaan.

In bovenstaand kader lezen we dat de Nederlandse Basketball Bond met het lespakket Be a STAR verschillende effecten teweeg wil brengen. Zo hebben zij als doel de plezierbeleving van zowel de docent als de leerlingen te verhogen. De verwachting is dat docenten meer plezier zullen beleven aan het verzorgen van de gymles als deze reeds is uitgewerkt. In het instructieboekje dat onderdeel is van het Be a STAR lespakket staan de oefeningen voor een geslaagde gymles goed uitgewerkt. Dit zou drempelverlagend moeten werken en de docenten hiermee stimuleren basketbal- of gymles te verzorgen. Daarnaast zal het pedagogisch karakter van de lessen ook bijdragen aan de plezierbeleving van docenten.

Daarnaast beoogt de Nederlandse Basketball Bond met dit lespakket ook de plezierbeleving van de leerlingen te verhogen. Leerlingen worden tijdens de gymlessen niet beoordeeld op hun technische prestaties maar op hun gedrag. Wanneer de kinderen zich volgens de STAR-waarden goed gedragen

worden zij gecompliceerd. Op deze manier kunnen ook de technisch minder goede kinderen plezier beleven aan sport.

Tevens heeft Be a STAR tot doel om de groeps sfeer in de klas positief te beïnvloeden. Door kinderen spelenderwijs kennis te laten maken met (STAR) waarden en normen en ze te belonen als ze zich hiernaar gedragen, is de verwachting dat zij deze normen en waarden ook buiten de gymles in acht nemen. Dit zal wellicht de groeps sfeer in de klas ten goede komen.

Het uiteindelijke doel van de Nederlandse Basketball Bond is om kinderen te laten doorstromen naar basketbalverenigingen. Zij zien het naschoolse programma Be a Basketball STAR als een tussenstap voor een lidmaatschap bij een basketbalvereniging. Door kinderen op school kennis te laten maken met basketbal kan Be a STAR als middel dienen om kinderen door te laten stromen naar het naschoolse Be a Basketball STAR lespakket en wellicht vervolgens naar een basketbalvereniging.

2.1.4 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De vraag die hier wordt beantwoord is in hoeverre de interventie de beoogde effecten ook daadwerkelijk heeft kunnen realiseren. Voor deze effectevaluatie zal ingegaan worden op de subdoelen met betrekking tot de plezierbeleving van docenten en leerlingen, de groeps sfeer en de normen en waarden omtrent sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect. Daarnaast zal ook gekeken worden naar de mogelijke effecten die de interventie heeft op doorstroom naar een naschoolse lessenreeks basketbal en basketbalverenigingen. Om de effecten van het lespakket Be a STAR te meten is het belangrijk onderscheid te maken naar de soort effecten die kunnen optreden. Allereerst zijn we geïnteresseerd in de effecten die het lespakket heeft op het de plezierbeleving van docenten. Om te onderzoeken of de plezierbeleving van de docent verhoogt als gevolg van de uitgewerkte lessen is de volgende probleemstelling geformuleerd:

In hoeverre heeft het lespakket Be a STAR de plezierbeleving van de docenten in het zelfstandig verzorgen van de gymles positief beïnvloed?

Daarnaast zijn we ook geïnteresseerd in de effecten die het lespakket heeft op het gedrag van de kinderen. Zo kunnen wellicht gedragsveranderingen waargenomen worden en is het mogelijk dat leerlingen uitstromen naar verenigingen of het naschoolse lespakket Be a Basketball STAR. Om dit in kaart te brengen is de volgende probleemstelling geformuleerd:

In hoeverre heeft Be a STAR een positieve invloed op de plezierbeleving van leerlingen in het volgen van de gymles, het gedrag met betrekking tot de STAR-waarden en de groeps sfeer in de klas en leidt het lespakket tot doorstroom naar het buitenschools aanbod Be a Basketball STAR en basketbalverenigingen?

Zowel de uitkomsten van de enquête als de punten die tijdens de gesprekken naar voren zijn gekomen kunnen worden gebruikt bij het verder ontwikkelen van het lespakket.

2.1.5 Maatschappelijke relevantie

Normen en waarden als sportiviteit en respect zijn erg actuele thema's in de sportwereld. Enkele voorvallen op de sportvelden, denk aan de dood van grensrechter Richard Nieuwenhuizen, hebben ertoe geleid dat er meer aandacht is voor respect en (on)sportiviteit op de sportvelden. Het Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' loopt al enige tijd en heeft als doel om 'een veiliger sportklimaat te creëren zodat iedereen met plezier kan sporten zonder last te hebben van intimidatie of geweld' (VWS, 2011 & VWS, 2011¹). Daarnaast wordt sporten op school gezien als een factor die een bijdrage kan leveren aan het terugdringen van pesten. Het bewegingsonderwijs gaat dan ook een rol krijgen in het pestprotocol (OCW, 2013). Het lespakket Be a STAR sluit met haar nadruk op respect en sportiviteit

dan ook sterk aan op de actualiteit. Met dit onderzoek kunnen inzichten verkregen worden die bij kunnen dragen aan mogelijkheden om voorvallen en onsportiviteit terug te dringen. Daarnaast levert het inzicht in de effectiviteit van interventies die gericht zijn op het bijbrengen van normen en waarden bij kinderen en/of jongeren in de basisschoolleeftijd. Er zijn meerdere interventies die een pedagogisch karakter hebben en gericht zijn op het stimuleren van beweeggedrag onder kinderen en het ontwikkelen van sociale competenties en normen en waarden. Enkele voorbeelden hiervan zijn Groeien door Stoeien, Sport in de Wijk en Rugby Stars. Een beschrijving van dergelijke interventies is te vinden op de website van Sport en Bewegen in de Buurt². Wanneer blijkt dat deze interventie, en daarmee wellicht ook enkele vergelijkbare interventies, effectief zijn kunnen vaker dergelijke programma's opgezet worden. Wanneer dergelijke interventies niet effectief blijken kan gezocht worden naar een andere manier om kinderen normen en waarden bij te brengen. Dit onderzoek kan dus tot inzichten komen om onsportiviteit terug te dringen en brengt de effectiviteit van specifieke interventies in kaart. Dit maakt dit onderzoek maatschappelijk relevant.

² www.sportindebuurt.nl en www.effectiefactief.nl/menukaart/

2.2 Theoretisch kader

De plek waar kinderen leren en zich ontwikkelen is de school. De school is een pedagogisch klimaat waarin kinderen opgroeien. Een pedagogisch klimaat wordt bepaald door de sfeer waarin wordt gewerkt en de manier waarop schoolleiding, docenten en leerlingen met elkaar omgaan (Van Parreren, 2005). Het pedagogisch klimaat op een school en in de klas is zeer belangrijk voor de leerlingen (Alkema et al., 2006). Een goed pedagogisch klimaat is goed voor het welbevinden, de prestaties en ontwikkeling van het kind, het opdoen van zowel positieve als negatieve ervaringen en het zelfbeeld. Daarnaast durven kinderen zichzelf te zijn in een goed pedagogisch klimaat, voelen zich geaccepteerd en kunnen optimaal leren (Alkema et al., 2006). Kortom, het pedagogisch klimaat is van invloed op het leerproces en de ontwikkeling van het kind. Wanneer er een goed pedagogisch klimaat op school heerst is er sprake van wederzijds vertrouwen tussen de docent en leerlingen en voelen zij zich allen prettig en veilig in de omgeving op school (Kolman, 2003). In dit pedagogisch klimaat gelden regels met daarin verankerde normen en waarden (Veugelers en De Kat, 1998).

Het pedagogisch klimaat op een school of in de klas wordt hoofdzakelijk bepaald door de docent die voor de klas staat. Docenten spelen een zeer belangrijke rol in het creëren van een goed pedagogisch klimaat. Zij dagen de kinderen op een positieve manier uit om zich te ontwikkelen (Van Eikeren, 2005). Daarnaast hebben zij invloed op het gedrag van de leerlingen en (eventueel gewenste) gedragsveranderingen.

2.2.1 Docenten

De invloed van de school en docenten op de ontwikkeling en het gedrag van kinderen is hierboven benadrukt. De effecten die het lespakket op het gedrag van kinderen heeft wordt in de volgende paragraaf besproken. Allereerst zal een tweetal verwachtingen geformuleerd worden die betrekking hebben op het verzorgen van de gymles door een docent.

De Nederlandse Basketball Bond heeft de doelstelling geformuleerd de plezierbeleving bij docenten in het geven van gymles te willen vergroten. De verwachting van de Nederlandse Basketball Bond is dat docenten meer plezier zullen beleven aan het verzorgen van de gymles als deze reeds is uitgewerkt. In het instructieboekje dat onderdeel is van het Be a STAR lespakket staan de oefeningen voor een geslaagde gymles goed uitgewerkt. Dit zou drempelverlagend werken en de docenten stimuleren basketbal- of gymles te verzorgen. Daarnaast zal het pedagogisch karakter van de lessen waarschijnlijk ook bijdragen aan de plezierbeleving van docenten en het pedagogisch klimaat in de klas. Het is immers zo dat complimenten geven ook goed is voor het eigen plezier (Jagt et al, 2011).

Het lespakket Be a STAR zal daarnaast wellicht bijdragen aan het vaker zelfstandig verzorgen van basketballessen. Binnen het basisonderwijs hebben scholen de mogelijkheid om een eigen invulling aan de gymles te geven. Soms worden vakleerkrachten bewegingsonderwijs ingezet om de gymlessen te verzorgen maar vaker zijn dat gewone groepsleerkrachten. Middels het lespakket maken docenten op een eenvoudige en leuke wijze kennis met het verzorgen van basketballes. Op deze manier kan het lespakket een ondersteuning bieden voor de minder geschoolde docenten. Dit zal volgens de Nederlandse Basketball Bond een drempelverlagende invloed hebben op het zelfstandig verzorgen van basketbal tijdens de gymles.

2.2.2 Leerlingen

Het lespakket schenkt veel aandacht aan waarden en normen omtrent sportiviteit, acceptatie, teamwork en respect. De nadruk hierop kan enkele effecten op leerlingniveau teweeg brengen. Deze mogelijke verwachtingen, die ook in de doelstellingen naar voren komen, zullen hieronder besproken worden.

Een van de mogelijke effecten van het lespakket Be a STAR is dat het plezier dat kinderen hebben in sporten in het algemeen of tijdens de gymles toeneemt. Tijdens de lessen worden de leerlingen gecompimenteerd wanneer zij zich naar de STAR-waarden gedragen. Middels het complimenteren van het positieve gedrag laat je merken dat je betrokken bent bij wat het kind doet, dit zal het kind motiveren nog meer zijn of haar best te doen. Een compliment is goed voor het plezier en zelfvertrouwen (Jagt et al, 2011). Het is dan ook aannemelijk dat kinderen meer plezier ervaren in sporten als zij complimenten ontvangen. Tijdens de Be a STAR lessen ligt de nadruk op het complimenteren van de kinderen op basis van hun gedrag. Het is dan ook te verwachten dat het lespakket Be a STAR een positieve invloed heeft op de plezierbeleving van kinderen tijdens de gymles (of sporten in het algemeen).

Daarnaast is het aannemelijk dat het lespakket effect heeft op de groeps sfeer in de klas. Waarden en normen kunnen bijdragen aan een positieve groeps sfeer. Wanneer iedereen zich veilig voelt, elkaar respecteert, positief met elkaar communiceert, goed samenwerkt en elkaar helpt dan zal er een goede groeps sfeer heersen (OBD Noordwest Onderwijsdiensten). Het lespakket schenkt nadrukkelijk aandacht aan deze normen en waarden en stelt hiermee regels op voor de omgang met elkaar. Wanneer iedereen weet naar welke regels hij of zij zich moet gedragen en hoe met elkaar omgegaan dient te worden zal dit de groeps sfeer ten goede komen. Kortom het is erg aannemelijk dat het lespakket bijdraagt aan een goede groeps sfeer in de klas.

Naast de geformuleerde doelstellingen is het aannemelijk dat het lespakket, door haar nadruk op normen en waarden, veranderingen in het gedrag van leerlingen teweeg kan brengen. De school is een van de plekken waar socialisatie plaatsvindt. Bronfenbrenner (1998) heeft de sociale leertheorie verder uitgewerkt in een ecologisch model. Dit model bestaat uit drie niveaus die elkaar onderling beïnvloeden. Zo onderscheidt hij het microniveau, het mesoniveau en het macroniveau. Het microniveau heeft betrekking op de relaties van het kind met de directe omgeving waaronder ouders, familie, vrienden en leraren. Het mesoniveau omvat de invloed van subsystemen op elkaar. Denk hierbij aan de samenwerking tussen de school en de ouders. Ook maatschappelijke factoren hebben op macroniveau invloed op het gedrag. Wanneer we dit ecologisch model toepassen op rol van school is het idee dat de leerlingen beïnvloed worden door de leraar, de klas en de school. Ook een oudere theorie van Kelman (1958) gaat in op gedragsveranderingen. Volgens Kelman (1958) kunnen gedragsveranderingen op drie manieren tot stand komen, namelijk door gehoorzaamheid, identificatie of internalisatie. Deze drie manieren verschillen van elkaar in de mate van het uitoefenen van macht, ruil of socialisatie van de 'zender' op een 'ontvanger'. In het geval van het verzorgen van lessen uit het lespakket fungeert de docent die het lespakket aan de leerlingen onderwijst als 'zender' en fungeren de leerlingen als 'ontvangers'.

Om een gedragsverandering teweeg te brengen die ook op de lange termijn doorzet is een gedragsverandering door internalisatie het meest effectief (Kelman, 1958). Het is dus van belang dat de leerlingen de (STAR-) normen en waarden eigen maken. Dit zou volgens de theorie aan de hand van socialisatie moeten gebeuren. Zoals eerder genoemd is de school een van de belangrijke plekken waar socialisatie, ofwel het vormen van normen en waarden, plaatsvindt. Het is aannemelijk dat het lespakket Be a STAR gedragsveranderingen teweeg kan brengen. Kinderen komen op school door middel van het lespakket Be a STAR namelijk (spelenderwijs) in aanraking met normen en waarden. Hieruit valt af te leiden dat het lespakket Be a STAR waarschijnlijk een positief effect heeft op gedrag omtrent sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect.

Het is te verwachten dat het lespakket Be a STAR een positieve invloed heeft op de doorstroom van leerlingen naar het naschoolse lespakket Be a Basketball STAR. Tijdens het lespakket Be a STAR maken leerlingen op spelenderwijs kennis met de sport basketball. Om hen verder te enthousiasmeren

voor sport en, in dit geval specifiek basketball, is het van belang een doorlopende leerlijn te creëren (Van der Werff, Wisse en Stuij, 2012). Een doorlopende leerlijn is een goede manier om sportlessen op school en bij de vereniging op elkaar aan te laten sluiten. Een doorlopende leerlijn bestaat uit een verplicht aantal (kennismakings)lessen onder schooltijd en een vrijwillige lessenreeks na schooltijd. Het lespakket waar we ons in dit onderzoek op richten is het lespakket onder schooltijd. Het lespakket Be a Basketball STAR is een dergelijke naschoolse lessenreeks. Een dergelijk traject waarbij aanbod onder schooltijd opgevolgd wordt door aanbod na schooltijd maakt de doorstroom naar een vereniging beter mogelijk (Van der Werff, Wisse en Stuij, 2012). Het is dan ook goed mogelijk dat enkele leerlingen doorstromen naar het lespakket Be a Basketball STAR en dat dit op haar beurt leidt tot doorstroom naar een basketballvereniging. Doordat zij door het lespakket met basketball in aanraking zijn gekomen is de kans groter dat zij doorstromen naar een basketbalvereniging dan wanneer zij nog nooit in aanraking gekomen zijn met basketball. De beschikbaarheid van een basketbalvereniging in de omgeving kan als een voorwaarde fungeren om ook daadwerkelijk lid te worden bij een vereniging. Ook de betrokkenheid van een vereniging kan hiervoor een voorwaarde zijn. Als de vereniging zich actief inzet om kinderen na afloop van de lessen te enthousiasmeren voor de sport en zich nadrukkelijk als vereniging presenteert is de kans groter dat daadwerkelijk lid worden van een vereniging dan wanneer de vereniging nauwelijks betrokken is bij de gym- en Be a STAR lessen.

Hoewel uit de theorieën en bevindingen van eerder onderzoek af te leiden is dat het Be a STAR lespakket kan leiden tot meer plezier, veranderingen in het gedrag, een verbeterde groeps sfeer en doorstroom naar een naschools aanbod basketball en een basketbalvereniging is het aannemelijk dat hiervoor aan enkele voorwaarden voldaan moet worden. Enkele voorwaarden waar aan te denken valt zijn de duur en intensiteit waarmee het lespakket is onderwezen. Ook kan het van belang zijn of de STAR-waarden ook in andere lessen besproken worden. Wanneer de lessen uit het lespakket wekelijks herhaald worden zal dit meer effect hebben dan wanneer de kinderen eenmalig of zelden een les volgen. Daarnaast zal het effect ook groter zijn wanneer de lessen en haar STAR-waarden ook tijdens andere lessen dan de gymles besproken worden. Wanneer deze waarden regelmatig in andere lessen terugkeren zullen kinderen de waarden beter herkennen en het zich meer eigen kunnen maken. Het is dus mogelijk dat dergelijke effecten niet al direct na het gebruik van het lespakket optreden. Het lespakket bevat slechts vier lessen en het is aannemelijk dat er meer lessen onderwezen moeten worden om tot de uiteindelijke veranderingen te komen.

2.3 Onderzoeksopzet

Dit deelonderzoek betreft een effectevaluatie van de interventie Be a STAR. Een effectevaluatie meet of en in hoeverre de interventie het gewenste effect uitoeft. Aan de hand van zowel een enquête (kwantitatief) als gesprekken met de gebruikers van het lespakket (kwalitatief) wordt nagegaan in hoeverre de eerder genoemde doelen van de NBB bereikt zijn. In dit hoofdstuk gaan we in op het onderzoeksdesign, de selectie van de gesprekspartners, de methode van onderzoek en de analyse van de gegevens.

2.3.1 Survey onderzoek

Voor het onderzoek is een enquête opgezet waarin personen die het lespakket aangeschaft hebben benaderd zijn. De enquête bestaat uit een vragenlijst met vragen over het bereik, de tevredenheid en de mogelijke effecten van de lespakketten. In de enquête is ook gevraagd naar dezelfde aspecten voor het lespakket Be a Basketball STAR. Omdat dit een evaluatie is van het lespakket Be a STAR zijn alleen de gegevens die op dit lespakket betrekking hebben meegenomen.

De afnemers zijn de personen die het lespakket bij de NBB hebben aangeschaft. De contactgegevens van deze personen zijn bekend en de NBB heeft hen uitgenodigd de enquête in te vullen. Deze enquête is naar 58 afnemers verstuurd en is door 32 personen ingevuld, wat een respons van 55,2 procent betekent. De enquête leverde bruikbare gegevens op van 12 personen. Alleen de gegevens van deze twaalf zijn bruikbaar omdat zij met het lespakket werken. Dit is een van de criteria waaraan voldaan moet zijn. Omdat een kleine groep respondenten zelf met Be a STAR werkt is nog een verkorte enquête uitgezet. Via de personen die het lespakket aangeschaft hebben zijn contactgegevens verzameld van de (overige) gebruikers van het lespakket. Dit leverde 50 nieuwe respondenten op die allemaal zijn uitgenodigd voor het invullen van de vragenlijst. Van deze respondenten hebben slechts 18 personen de vragenlijst ingevuld. Dit duidt op een respons van 36 procent. Opvallend is dat van deze 18 personen slechts 7 personen aangeven met het lespakket te werken. Dit biedt mogelijk ook een verklaring van de lage respons: Het is mogelijk dat de benaderde personen helemaal niet met het lespakket werken, ondanks dat zij door een contactpersoon daartoe wel aangewezen zijn, en dat zij om die reden de vragenlijst ook niet ingevuld hebben. In totaal komen we dan op bruikbare gegevens van 19 gebruikers van het lespakket. Helaas is om deze reden geen statistische evaluatie mogelijk. Deze gegevens zullen samen met de informatie die uit de gesprekken verkregen is meegenomen worden in de resultaten. De vragen die voor dit onderzoek zijn gebruikt zijn terug te vinden in bijlage 3.

2.3.2 Kwalitatief onderzoek

Naast het uitzetten van de vragenlijst is ook een kwalitatief verdiepend onderzoek uitgevoerd. Dit verdiepend onderzoek bestaat uit gesprekken die gevoerd zijn met personen die met het lespakket werken. De gesprekken zijn gevoerd om meer inzicht te verkrijgen in het gebruik van- en tevredenheid over het lespakket en aan de hand van hun ervaringen na te gaan of de doelstellingen van de NBB gerealiseerd zijn. Door middel van deze gesprekken kan de reeds verkregen informatie uit het survey onderzoek aangevuld worden met ervaringen van gebruikers. In de gesprekken is vooral dieper ingegaan op de ervaringen van lesgevers met het Be a STAR lespakket. Deze kwalitatieve verdieping zal aanknopingspunten opleveren voor een verdere ontwikkeling van het Be a STAR lespakket.

2.3.2.1 Selectie van gesprekspartners

De personen waarmee is gesproken zijn geselecteerd op basis van twee criteria: 1) ze geven zelf les met behulp van het Be a STAR lespakket en 2) zij hebben eerder in een enquête van het Mulier Instituut en de Nederlandse Basketball Bond aangegeven dat zij nog eens benaderd mogen worden voor vragen rondom basketball. Helaas leverde dit geen contacten op met vakdocenten en/of

groepsleerkrachten die zelf met het lespakket werken. Om toch inzicht te krijgen in hun ervaring tijdens een lessenreeks Be a STAR (al dan niet uitgevoerd door een persoon van buitenaf) is in Amsterdam met een vakdocente gym en in 's-Hertogenbosch met een groepsleerkracht gesproken. Beiden docenten waren aanwezig op het moment dat het Be a STAR lespakket aan de leerlingen werd onderwezen. In totaal is gesproken met negen personen waaronder zes personen die zelf met het lespakket werken, twee basisschooldocenten die bij de lessen aanwezig waren en één persoon van de Nederlandse Basketball Bond die het lespakket mee ontwikkeld heeft. Enkele gesprekken (in totaal drie) zijn telefonisch gevoerd wegens beperkte beschikbaarheid van de gesprekspartners en de grote afstanden. Eén gesprek is via de mail afgehandeld wegens beperkte beschikbaarheid van de desbetreffende gesprekspartner.

De gesprekspartners zijn niet geselecteerd op basis van spreiding over het land, stedelijkheid en soort onderwijs. Vooraf was wel het idee gesprekspartners te selecteren op basis van spreiding over het land en stedelijkheid. Dit omdat er in meer stedelijke gemeenten over het algemeen meer gewerkt wordt met vakdocenten en combinatiefunctionarissen die sportlessen op school verzorgen. In de minder stedelijke gemeenten worden vaker groepsleerkrachten ingezet om de gymles op school te verzorgen.

De gesprekspartners zijn afkomstig uit Amsterdam, Heerenveen, Heiloo, 's-Hertogenbosch, Leek, Utrecht en Weert. De spreiding van deze gesprekken over Nederland is te zien in figuur 2.3.

Figuur 2.3: Spreiding van gesprekspartners over Nederland.

Om een relevante achtergrond van de gesprekspartners te schetsen zal een overzicht gegeven worden van de functies waarvan uit zij met het lespakket Be a STAR werken. Bij het bespreken van de resultaten is de functie van een gesprekspartner genoemd. De functies van de gesprekspartners zijn weergegeven in tabel 2.1.

Tabel 2.1. Achtergrond/functies gesprekspartners.

Gesprekspartner	Plaats	Functie
1	Amsterdam	Basketball clinican Pass & Play Basketball
2	Amsterdam	Vakdocente bewegingsonderwijs basisonderwijs
3	Heerenveen	Bestuur basketbalvereniging Dyna'75 / Projectleider Basketball Unites Heerenveen
4	Heiloo	Basketball clinican / Basketbalvereniging Flashing Heiloo
5	's-Hertogenbosch	Basketball clinican Saya Sport
6	's-Hertogenbosch	Groepsleerkracht openbare basisschool (groep 5)
7	Leek	Manager Sport BSO
8	Utrecht	Medewerker NBB
9	Weert	Bestuur basketbalvereniging Basketball Stars Weert / Basketball's Cool Weert

2.3.2.2 Methode en analyse

Tijdens de gesprekken is gebruik gemaakt van een zogenaamde topic-lijst. Op deze lijst stonden een aantal onderwerpen die voor dit onderzoek van belang zijn. Aan de hand van de genoteerde onderwerpen is het gesprek gevoerd. De gesprekken waren zeer open van aard, de gesprekspartners hadden de ruimte om dieper in te gaan op bepaalde onderwerpen of om nieuwe onderwerpen aan te snijden. De onderwerpen die onder andere op de lijst stonden zijn docentkenmerken, schoolkenmerken en leerling(klas)kenmerken om zo een achtergrond van de desbetreffende gesprekspartner en het gebruik van het lespakket te kunnen schetsen. Een van de andere onderwerpen waren sportparticipatie en de populariteit van basketbal onder de leerlingen. Vervolgens is ingegaan op het lespakket en de STAR-waarden. Een eventuele uitstroom naar basketbalverenigingen kwam ook aan de orde. De gehele topiclijst is terug te vinden in bijlage 4.

De gesprekken met de personen die gebruik maken van het lespakket varieerden qua tijdsduur van twintig minuten tot meer dan één uur. Sommige gesprekken zijn opgenomen en bij andere zijn aantekeningen gemaakt. Zowel de opnamen van de gesprekken als de aantekeningen zijn later uitgewerkt. De uitwerkingen van deze gesprekken zijn handmatig geanalyseerd, dat houdt in dat de gesprekken met elkaar vergeleken zijn. Tijdens deze vergelijking zijn de overeenkomsten en verschillen gemarkeerd.

2.4. Resultaten: gebruikers aan het woord

In dit hoofdstuk staat de informatie die verkregen is uit de enquête en de gesprekken centraal. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van een topic-lijst (zie bijlage 4). Allereerst zal een achtergrond geschetst worden van de gebruikers van het lespakket en de manier waarop met het lespakket gewerkt wordt. Daarna is aandacht voor de uitkomsten en effecten op docentniveau. Hier komen voornamelijk het STAR-concept en de plezierbeleving van docenten aan bod. Ten slotte volgen de resultaten op leerlingniveau. Hier zullen eventuele gedragsveranderingen en het plezier maar ook de doorstroom naar een naschools aanbod basketball en een basketbalvereniging besproken worden.

Resultaten I: Achtergrond

2.4.1 Achtergrond gebruikers

Het overgrote deel van de gebruikers van het lespakket is man, zie tabel 2.2. Daarnaast blijkt uit de enquête dat voornamelijk met het lespakket gewerkt wordt door personen die clinics verzorgen, personen die actief zijn bij een basketbalvereniging en door combinatiefunctionarissen (tabel 2.2). Tevens geven drie personen aan dat zij als vakleerkracht bewegingsonderwijs met het lespakket werken. Ook een beleidsmedewerker en een trainer van een basketbalvereniging werken vanuit deze functie met het lespakket. Alhoewel in de enquête aangegeven wordt dat er combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten met het lespakket werken dienen hierbij enige twijfels getrokken te worden. Uit navraag bij enkele combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten bleek namelijk dat zij alsnog niet zelf met het lespakket werken, ook al hadden zij in de enquête dit wel aangegeven. In hoeverre dit geldt voor alle combinatiefunctionarissen en docenten is onduidelijk.

Tabel 2.2. Achtergrondkenmerken gebruikers lespakket Be a STAR (N=18).

		Aantal
Geslacht	man	13
	vrouw	5
Functie	bestuur basketbalvereniging	4
	combinatiefunctionaris	4
	basketball clinican / eigen bedrijf	4
	vakleerkracht bewegingsonderwijs	3
	anders	2
	beleidsmedewerker gemeente	1
trainer basketbalvereniging	1	

Daarnaast blijkt uit de enquête dat tweederde van de personen die het lespakket gebruikt momenteel een sport in verenigingsverband beoefent. Beoefenen ze momenteel geen sport in verenigingsverband dan hebben ze dat wel in het verleden gedaan, zie tabel 2.3.

Tabel 2.3. Sportbeoefening in verenigingsverband van gebruikers lespakket (N=18).

	Aantal
Ja, ik beoefen momenteel een sport in verenigingsverband	12
Ja, ik beoefende in het verleden een sport in verenigingsverband	6
Nee, ik heb nooit een sport een verenigingsverband beoefend	-

Daarnaast hebben bijna alle personen die met het lespakket werken ook zelf ervaring met de sport basketball, zie tabel 2.4. De meerderheid van deze personen is basketball trainer, daarnaast heeft de helft van de gebruikers basketball eens als gymdocent onderwezen. Ten slotte beoefent een grote groep zelf de sport basketball. Een van de personen waarmee is gesproken is een voormalig Eredivisie basketballer. Een derde van de gebruikers vervult een bestuursfunctie bij een basketbalvereniging.

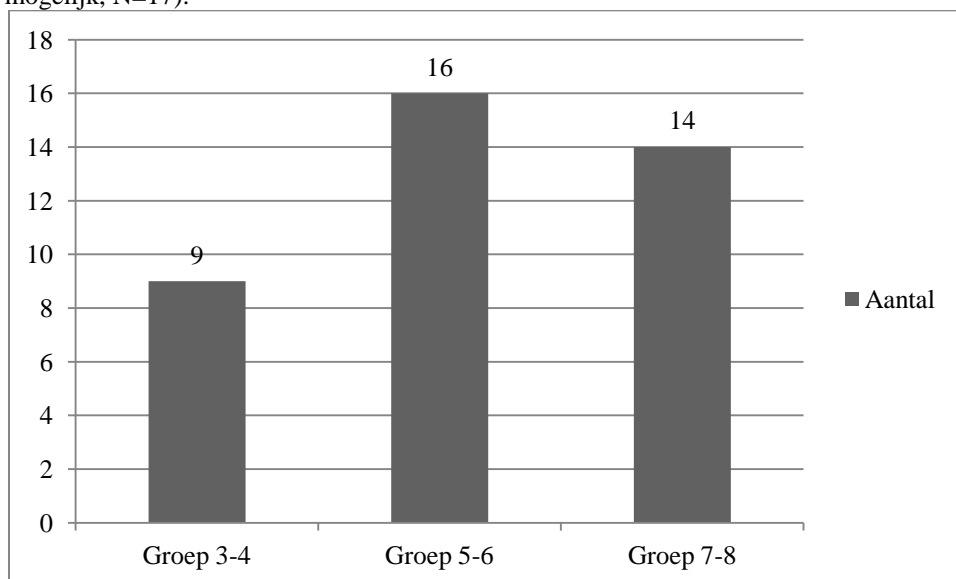
Tabel 2.4. Soort ervaring met basketbal van gebruikers lespakket (Meerdere antwoorden mogelijk, in aantallen, N=18).

	Aantal
basketball trainer	10
beoefent/beoefende zelf basketbal	8
bestuurslid basketbalvereniging	6
als gymdocent onderwezen	9
geen of weinig ervaring	2
anders	3

Het lespakket wordt gebruikt op allerlei basisscholen. Veelal worden lessen uit het lespakket gegeven op een groot aantal basisscholen in de omgeving. Ook wordt door een gesprekspartner aangegeven dat in samenwerking met de gemeente in eerste instantie de scholen in aandachtsgebieden (sociaal-economisch zwakkere situatie) benaderd zijn. Het lespakket wordt tevens op verscheidene plekken in het speciaal onderwijs ingezet. Hieruit mag geconcludeerd worden dat het lespakket een diverse groep leerlingen bereikt.

Het blijkt dat voornamelijk in de groepen 5-6 en 7-8 met het lespakket wordt gewerkt, zie figuur 2.4. Deze groepen maken deel uit van de bovenbouw van een basisschool en de kinderen zijn hier dus al wat ouder. Wellicht dat de leeftijd van deze kinderen de rede is om het lespakket vooral in de deze groepen te gebruiken.

Figuur 2.4. In welke groepen heeft u het afgelopen jaar met Be a STAR gewerkt? (Meerdere antwoorden mogelijk, N=17).

2.4.2 Het gebruik van het lespakket

Het lespakket bestaat uit één les in de klas en drie gymlessen. Het gebruik van het lespakket verschilt tussen de gebruikers maar ook van het voorgesteld aantal lessen. De gesprekspartners gebruiken het lespakket anders dan voorgesteld in het instructieboekje.

Niet iedereen kreeg de mogelijkheid om de volledige lessenreeks aan de leerlingen te onderwijzen. Zo kreeg een basketball clinican vanuit de gemeente maar één les toegewezen waarin zij het lespakket moesten onderwijzen en de kinderen enthousiast moesten maken voor basketbal. Hij geeft daarbij aan dat hij het erg lastig vond om het lespakket in één les te moeten onderwijzen. Met drie lessen kun je volgens hem meer investeren, meer aandacht schenken aan de STAR-waarden en meer orde en overzicht houden. Gedurende die ene les heeft hij ervoor gekozen om de les gezamenlijk te doen in

plaats van de opdeling in drie vakken die in het lesboekje wordt beschreven. Een andere basketball clinican heeft twee lessen per school gegeven. Het idee daarbij was om de school vooraf informatie over de STAR-waarden te sturen en dat zij deze voor aanvang de basketballessen met de leerlingen zouden bespreken. Helaas werkte dit niet, het programma van de school bleek hier veelal te vol voor. Om toch de STAR-waarden te bespreken zijn deze voorafgaand aan de eerste les uitgelegd en zijn ze in beide lessen geregeld benadrukt. Op een andere plek wordt wel hetzelfde aantal lessen verzorgd als voorgeschreven. Echter, de invulling hiervan verschilt: drie (gym)lessen met afsluitend een clinic van een basketbalvereniging uit de Eredivisie. Een manager van een buitenschoolse opvang gebruikt het instructieboekje ter voorbereiding voor de gymles, die deel uitmaakt van een lessenreeks van vijf weken. Ook is het lespakket in een andere plaats alleen nog getest bij de plaatselijke basketbalvereniging. Het plan is om clinics op scholen te verzorgen en het lespakket daar achter te laten. De klassikale les zal hier de verantwoordelijkheid van de school worden. Een basketball clinican stelt tenslotte nog dat elke les bij hem anders is geweest. Hoe de les eruit ziet is afhankelijk van de groep. Hij stelt dat je moet anticiperen op de groep en hij is elke les gestart vanuit zijn eigen kennis.

Ook de uitkomsten van de enquête laten zien dat de gekozen opzet voor de basketballessen varieert. De meeste gebruikers hebben wel de volledige drie gymlessen aangeboden, zie tabel 2.5. Het aantal personen dat ook de klassikale les aan de leerlingen aangeboden heeft is kleiner, meer gebruikers laten de klassikale les achterwege dan dat deze klassikale les aanbieden.

Tabel 2.5. Verhouding van aantal lessen in het klaslokaal en in de gymzaal dat doorgaans wordt gegeven (in aantallen, N=17).

	Aantal
Les in klaslokaal	
Geen	10
Wel	7
Aantal lessen in de gymzaal	
0	0
1	1
2	3
3	13

Ook qua inhoud van de les is er regelmatig afgeweken van het instructieboekje. Bijna alle gesprekspartners zeggen hun eigen ervaring tijdens de lessen mee te nemen en waar nodig de lessen iets aangepast te hebben. Het boekje is er door de basketball clinican alleen de eerste week bijgehouden. Het boekje wordt nu niet meer gebruikt maar de lessen worden wel vanuit het achterliggende idee en de STAR-waarden gegeven.

Regelmatig kwam naar voren dat de gebruikers de oefeningen uit het lespakket wat aangepast hebben omdat er naar hen mening te weinig wedstrijdvormen inzaten. Een basketball clinican geeft aan dat hij de opbouw van het lespakket goed vindt dat hij de oefeningen wel wat heeft aangepast omdat de kinderen naar zijn inziens actief bezig moeten blijven. Hij heeft wat meer de nadruk gelegd op de spelen wedstrijdvorm omdat hij de oefeningen vrij droog vond. Hij zegt hierover het volgende:

‘Competitieverband is voor kinderen aantrekkelijker, dan gaat het leven en kunnen ze aantonen dat ze de STAR-waarden toepassen. Dat hebben wij wel door het concept en de lessen heen gegoooid.’ – Basketball clinican

Daarnaast wordt op sommige plekken aangegeven dat enige differentiatie naar leeftijd ontbreekt. De oefeningen zouden meer toegespitst kunnen worden op het niveau dat kinderen op een bepaalde leeftijd hebben. Ook geven enkele gesprekspartners aan dat zij een lesboekje voor de onderbouwklassen groep 1 en 2 missen. Enkele geven hierbij al aan dat zij momenteel zelf betrokken

zijn bij het ontwikkelen van het zogeheten Bengel Basketball: Basketball voor kinderen in groep 1 en 2.

Resultaten II: Docenten

Na een achtergrond geschetst te hebben van de personen die met het lespakket werken en hoe zij daar mee werken zal ingegaan worden op de doelstellingen die de NBB op het docentniveau heeft geformuleerd. Allereerst zal ingegaan worden op het STAR-concept en de ervaringen van die gesprekspartners met dit concept. Ten slotte zal de plezierbeleving van de docenten worden besproken.

2.4.3 Het STAR-concept

Het STAR-concept waarin de normen en waarden omtrent sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect centraal staan vormt het uitgangspunt van het lespakket. Het beoogt gedragsverandering met betrekking tot deze waarden die mogelijk leiden tot een verbeterde groeps sfeer in de klas. In volgende paragrafen zullen de belangrijkste bevindingen met betrekking tot het STAR-concept en mogelijke gedragsveranderingen beschreven worden. Het concept wordt door alle gesprekspartners als zeer goed ervaren:

'Zeker een goed concept' - Basketball clinican

Door de buitenschoolse opvang werd aangegeven dat de normen en waarden uit het lespakket voor hen erg belangrijk zijn, zo worden ze bij alle sporten besproken. Op een openbare basisschool werd gesteld dat het concept erg goed bij hen als vreedzame school aansluit:

'We richten ons erg op normen en waarden en leggen de nadruk op hoe je met elkaar omgaat. Daar is veel aandacht voor' – Groepsleerkracht

Het lespakket werd gemiddeld beoordeeld met een 7,2. De STAR-waarden en de STAR-bal zijn in de gesprekken veelal als positieve aspecten van het lespakket naar voren gekomen. De ervaringen van de gebruikers met betrekking tot deze waarden en de STAR-bal zullen beschreven worden.

2.4.3.1 STAR-waarden

De STAR-waarden worden als goed beoordeeld. Op alle plekken worden de STAR-waarden met de kinderen besproken en benoemd. Veelal werd dit zowel met woorden als met de STAR-bal gedaan. Tijdens de lessen kwamen de STAR-waarden regelmatig terug, zo werd op veel plaatsen tijdens de oefeningen of wedstrijdje een letter genoemd of uitgezocht die aansloot bij een situatie die zich op dat moment voordeed. Dergelijke situaties vormden een goede aanleiding om tijdens de lessen nog eens extra terug te komen op de STAR-waarden. Dit maakte de waarden herkenbaar voor de kinderen. Ook de personen die de lessen hebben verzorgd geven aan het fijn te vinden om de STAR-waarden met de leerlingen besproken te hebben. Zo stelt een basketball clinican het volgende:

'Voor mij als docent is het handig om de STAR-waarden besproken te hebben en de kinderen erover mee laten discussiëren. Als het ergens fout gaat kun je daarop terug komen' – Basketball clinican

Het mee laten discussiëren over de waarden komt ook bij andere gebruikers aan de orde. Zo stelt de groepsleerkracht van een openbare basisschool dat de kinderen gevraagd werd om de waarden zelf te verwoorden. Het verwoorden van deze waarden vonden de kinderen lastig maar op deze manier moesten ze er zelf ook over nadenken en dat is volgens de groepsleerkracht erg goed.

Of het overbrengen van de waarden ook daadwerkelijk lukt is volgens een clinican afhankelijk van wie er voor de klas staat. Hij integreert de waarden zoveel mogelijk in wat hij doet en maakt snel de koppeling naar anti-pest programma's. Hij benadrukt dat pesten heel erg omlaag kan en basketball

hiervoor een geschikt middel is, men zou daarom zoveel mogelijk gebruik moet maken van de STAR-waarden. Hij stelt het volgende:

‘Integreer de waarden zoveel mogelijk in wat je doet. De waarden zijn goed maar werk vanuit je eigen ingeving. Als de kinderen aan het eind van de les met STAR doorweekt zijn dan is het goed. Als het niet goed gebruikt wordt heb je er niets aan’ – Basketball clinican

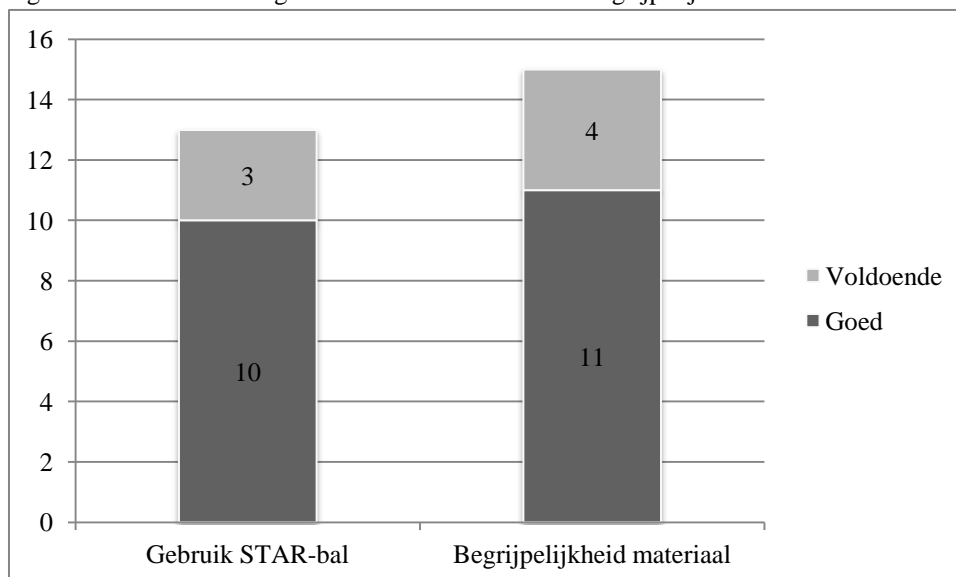
Op verschillende plekken komen de STAR-waarden regelmatig terug. Een clinican vertelt dat hij een week na het verzorgen van de lessen te horen kreeg dat de kinderen weer op de STAR-waarden zijn aangesproken. Ook in een andere plaats worden de STAR-waarden regelmatig opnieuw onder de aandacht gebracht. De persoon geeft aan dat de aandacht voor STAR de kinderen extra motiveert en dat zij na twee lessen de betekenis van de waarden al goed weten. Ook de groepsleerkracht van een openbare basisschool benadrukt dat de kinderen de waarden goed kennen. Zij geeft aan dat normen en waarden zeer belangrijk zijn voor de school:

‘Respect en sportiviteit zijn ook waarden die wij als school gebruiken. Dit komt steeds terug en zit in de hele houding van de school. Kinderen moeten kunnen omgaan met teleurstellingen en moeten begrijpen dat je leuk met elkaar speelt om het spel en niet om het winnen’ – Groepsleerkracht

2.4.3.2 STAR-bal

Iedereen vindt de STAR-bal erg prettig in gebruik. De resultaten van de enquête wijzen uit dat de STAR-bal positief beoordeeld wordt (figuur 2.5). De meerderheid van de gebruikers beoordeelt het gebruik van de STAR-bal als voldoende (3) of goed (10). Daarnaast komt in de enquête ook naar voren dat het materiaal uit het lespakket begrijpelijk is. Bijna iedereen beoordeelt de begrijpelijkheid van het materiaal als voldoende (4) of goed (11).

Figuur 2.5. Beoordeling van de STAR-bal en begrijpelijkheid van het materiaal (aantallen, N=16).

Vooraf de kinderen zijn erg enthousiast over de bal, ze willen allemaal met de bal spelen. In veel gevallen worden kinderen beloond met de STAR-bal als ze zich goed gedragen. De kinderen zien de bal dan ook echt als een beloning. Hierdoor worden zij gemotiveerd om goed hun best te doen de waarden na te leven. Een bestuurder van een basketbalvereniging stelt dat de kinderen zich op deze manier goed bewust zijn van de waarden en dat de bal daarnaast ook erg leuk is voor beginners. Hij geeft wel aan dat hij het moeilijk vindt de grens te zoeken in hoe ver je gaat met het belonen van de kinderen.

‘Als persoon heb ik er moeite mee in hoeverre kinderen iets moeten kunnen zonder dat er een beloning tegenover staat. Met een positieve benadering krijg je meer bij kinderen gedaan. Je moet een grens zoeken hoe ver je daarin gaat’ - Bestuurder basketbalvereniging

Ook een andere clinican benadrukt het effect van de STAR-bal. Daar werden de kinderen ook beloond als ze elkaar aanmoedigen en zelf complimentjes gaven. Hij illustreert dit als volgt:

‘De eerste keer deed bijna niemand dat (aanmoedigen en complimentjes geven), behalve één. Die kreeg dan de STAR-bal als beloning en ineens staat de hele zaal de schreeuwen. Dat heeft echt heel veel invloed’ - Basketball clinican

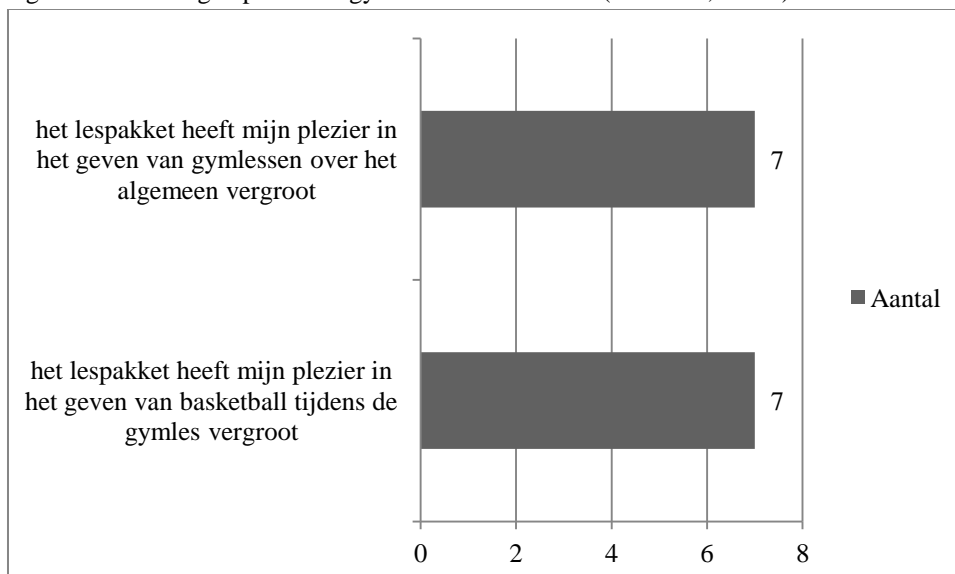
In een van de gesprekken komt naar voren dat het enthousiasme van de kinderen over de bal maar van korte duur is. Een rede hiervoor is volgens de bestuurder van een basketbalvereniging dat de kinderen niet intrinsiek gemotiveerd zijn. Volgens hem gaan ze binnen vijf minuten weer over tot de orde van de dag.

2.4.4 Plezier docenten

Een van de doelstellingen van de NBB was om de plezierbeleving bij docenten in het verzorgen van gymles te vergroten door middel het pedagogisch karakter van de les en de uitgewerkte lessen die drempelverlagend moeten werken. De algemene bevinding van deze evaluatie is dat er niet of nauwelijks door basisschooldocenten of vakleerkrachten met het lespakket gewerkt wordt. Dit heeft dus ook gevolgen voor de doelstelling die betrekking heeft op de plezierbeleving van docenten. Hierop zal later terug gekomen worden.

In de enquête zijn enkele stellingen opgenomen die betrekking hebben op het plezier van de docent in het geven van gymlessen over het algemeen en specifiek in het geven van basketballes. Hierin wordt gesteld dat het plezier van de docent tijdens de gymlessen en tijdens de basketballessen door het lespakket is toegenomen. Van de 16 zijn slechts 7 personen het met de stellingen eens, zie figuur 2.6. Aan de andere kant is bij beide stellingen maar één persoon het oneens met de stelling. Veel personen zijn het niet eens maar ook niet oneens met de stellingen. Het is aannemelijk dat dit komt omdat er weinig basisschooldocenten in deze groep zitten die de gymlessen op basisscholen aan de hand van het lespakket verzorgen.

Figuur 2.6. Stellingen plezier in gymles en basketballes (aantallen, N=16).

Ondanks dat geen enkele gesprekspartner een basisschooldocent is én zelf met het lespakket werkt is enkele gesprekspartners toch gevraagd of zij het lespakket als een ondersteuning van een gymles zien en of dit de plezierbeleving van een docent zal verhogen. Aangegeven wordt dat het lespakket duidelijk en laagdrempelig is. Dit zou een ondersteuning bieden aan vooral de minder ervaren (basketball)docenten. De vakdocente gymnastiek denkt dat het lespakket wellicht een steun zal zijn om de normen en waarden aan te snijden.

'Het is handig dat er zo 'n tool is, zeker bij de hogere groepen (7-8). Dan kun je dat steeds terug laten komen en laten zien..' - Vakdocente gym

Een andere gesprekspartner is ook van mening dat het lespakket een goede ondersteuning zal bieden, dit onder andere vanwege de makkelijke oefeningen waaruit het lespakket bestaat:

'Het lespakket bestaat uit makkelijke oefeningen en beschikbare en doorgaans gewone materialen. Daarnaast worden er alternatieven geboden als er materialen ontbreken. Een goede ondersteuning dus.' – Bestuurder basketbalvereniging

Hierbij ontstaat ook een kritische noot vanuit een basketball clinican:

'De onervaren trainer zal het lespakket een op een overnemen, dat is niet goed. Er moet betekenis achterzitten want er zijn waarden aangekoppeld en doelstellingen geformuleerd. Om dit te bereiken moet je ook met subdoelen en werkpunten werken' – Basketball clinican

Een andere clinican durft niet te zeggen of het lespakket een goede ondersteuning is. Dit komt naar voren in het volgende citaat:

'In X zijn er weinig vakleerkrachten, op veel scholen verzorgen personen met een minimale bevoegdheid de gymlessen. In die lessen variëren ze maar zitten ze niet echt te wachten op allerlei extra aandachtsgebieden. Wij, vanuit de verenigingen zijn enthousiast over basketball maar ik merk niet dat zij de intentie hebben meer basketballessen te gaan verzorgen. Misschien zijn er wel individuen die dat zouden willen maar ik merk dat het programma heel vol zit. Als wij het niet zouden doen zouden leraren doorgaan met wat ze al deden.' – Basketball clinican

Ten slotte is aan een persoon gevraagd of het lespakket zal bijdragen aan het stimuleren van het verzorgen van basketballessen.

'Op de man af: ik denk dat het lespakket niet zal bijdragen aan het stimuleren van het geven van basketball. Hiervoor is veel meer van belang. Momenteel wordt er veel met combinatiefunctionarissen en CIOS studenten gewerkt. Op deze groep moet men zich richten, dan kun je er veel meer uithalen' - Bestuurder basketbalvereniging

Een suggestie hoe men zich hierop zou kunnen richten is het aanbieden van basketball als keuzevak op CIOS. Wanneer je dat doet dan zit je volgens de bestuurder aan 'de bron' en bereik je veel toekomstige gymdocenten.

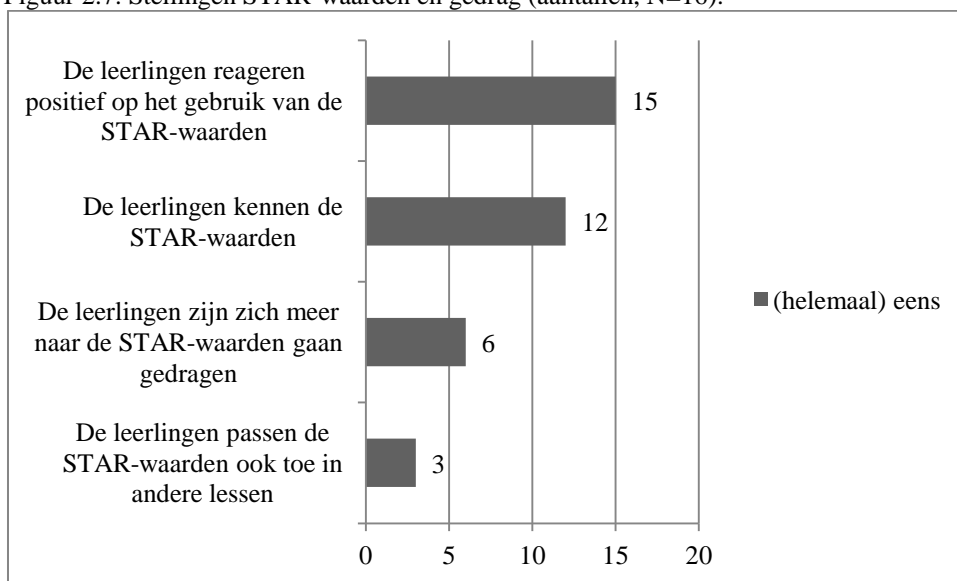
Resultaten III: Leerlingen

De NBB heeft enkele doelstellingen geformuleerd op het leerlingniveau. Deze hebben betrekking op het plezier tijdens de gymles, het bewust worden van normen en waarden en eventuele gedragsveranderingen en de doorstroom naar een naschoolse lessenreeks basketball. Ten slotte zal er ook aandacht zijn voor de doorstroom naar basketbalverenigingen.

2.4.5 Gedrag

In de enquête zijn ook enkele stellingen opgenomen over het gedrag van de kinderen. De enquête wijst uit dat, van de zestien gebruikers die de vragen over de STAR-waarden hebben beantwoord, er vijftien personen zijn die het (helemaal) eens zijn met de stelling dat leerlingen positief reageren op de STAR-waarden. Daarnaast geven twaalf gebruikers aan dat de leerlingen de STAR-waarden zelf ook kennen (figuur 2.7). Uit de figuur blijkt ook dat maar zes personen het eens waren met de stelling dat de leerlingen zich meer naar de STAR-waarden zijn gaan gedragen. Slechts drie van de zestien personen geven aan het eens te zijn met de stelling dat de leerlingen de waarden ook in andere lessen toepassen. Ondanks het feit dat de kinderen positief reageren op de STAR-waarden en deze kennen lijkt het lespakket een minimaal effect te hebben op het daadwerkelijke gedrag van de leerlingen. Wel wordt tijdens de gesprekken aangegeven dat de bewustwording onder kinderen groter is geworden. Een punt dat op zichzelf al als belangrijk beschouwd kan worden.

Figuur 2.7. Stellingen STAR-waarden en gedrag (aantallen, N=16).

Een van de gesprekspartners geeft aan dat het bereik van één lessenreeks van wat de leerlingen weten over STAR tegen valt. Naar zijn inziens is er weinig van het STAR principe blijven hangen en kunnen de kinderen de begrippen niet reproduceren. Dit alles is volgens hem terug gekomen op het scholenbasketbaltoernooi. Een van de gesprekspartners beschrijft dat het effect van de lessen zelf niet zo groot is ondanks dat de methodiek prima is en de kinderen het leuk vinden:

'In onze beleving is het concept prima. Het is een mooie manier om aandacht aan de waarden te schenken maar meer moet je er ook teveel niet van verwachten daarvoor moet je er langer mee werken. Het opdreunen van waarden heeft niet lang effect. Je moet er samen met de kinderen lang mee bezig zijn en ze het zich eigen laten maken' - Bestuurder basketbalvereniging

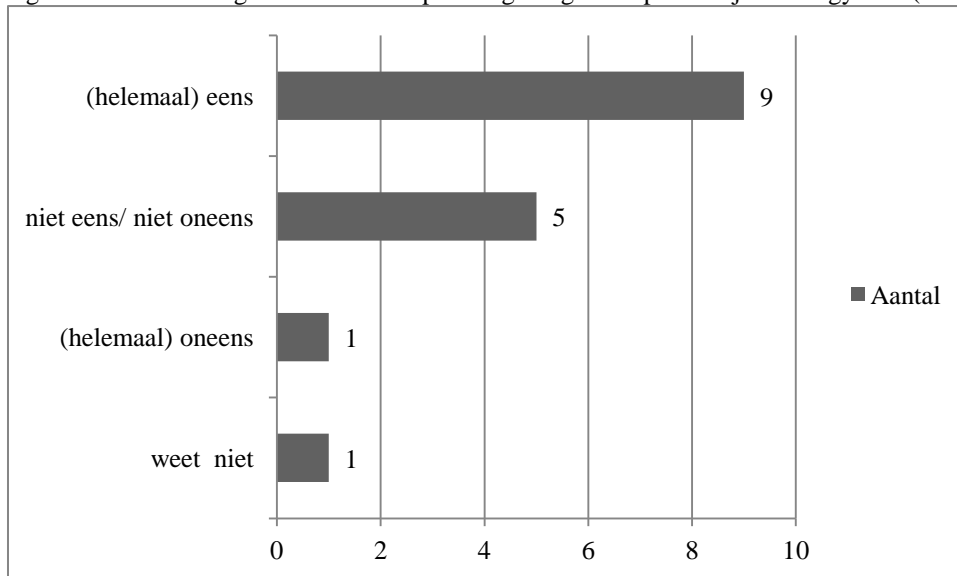
Wellicht zijn er geen veranderingen in het gedrag van de leerlingen opgemerkt omdat deze onder voorwaarden optreden. Enkele voorwaarden waar aan te denken valt zijn de duur en intensiteit waarmee het lespakket is onderwezen en of de STAR-waarden ook in andere lessen besproken worden. Wanneer de lessen uit het lespakket wekelijks herhaald worden zal dit meer effect hebben op de kinderen die eenmalig of zelden een les volgen. Daarnaast zal het effect ook groter zijn wanneer de lessen en haar STAR-waarden ook tijdens andere lessen dan de gymles besproken worden. Wanneer deze waarden regelmatig in andere lessen terugkeren zullen kinderen de waarden beter herkennen en het zich meer eigen kunnen maken. Dit komt neer op het internalisatieproces van Kelman (1958).

2.4.6 Plezier kinderen

Een van de doelstellingen van de NBB was om alle leerlingen plezier te laten beleven aan sport door ze te complimenteren op gedrag. Leidt complimenteren volgens de personen die met het lespakket werken daadwerkelijk tot meer plezier?

In de enquête is een stelling opgenomen die betrekking heeft op het plezier van de leerlingen in het sporten tijdens de gymles. 9 van de 16 personen geeft aan het eens te zijn met de stelling dat de leerlingen meer plezier hebben gekregen in het sporten tijdens de gymles (figuur 2.8). Vervolgens geven 5 personen aan het niet eens en niet oneens te zijn met deze stelling. Wellicht vinden deze personen het lastig om het plezier tijdens de lessen toe te schrijven aan het lespakket.

Figuur 2.8. De leerlingen hebben meer plezier gekregen in sporten tijdens de gymles (aantallen, N=16).

Overall wordt met enthousiasme en plezier door de leerlingen meegedaan aan de lessen. De gesprekspartners vinden het moeilijk om te stellen dat dit plezier vooral komt door het complimenteren van de leerlingen. Kinderen vinden sporten nou eenmaal leuk. Dit benadrukt ook de vakdocente gym, zij vertelde dat er enkele kinderen waren die riepen dat ze het fijn vonden om de volgende keer weer basketballe te hebben. De groepsleerkracht van de openbare basisschool stelt dat als volgt:

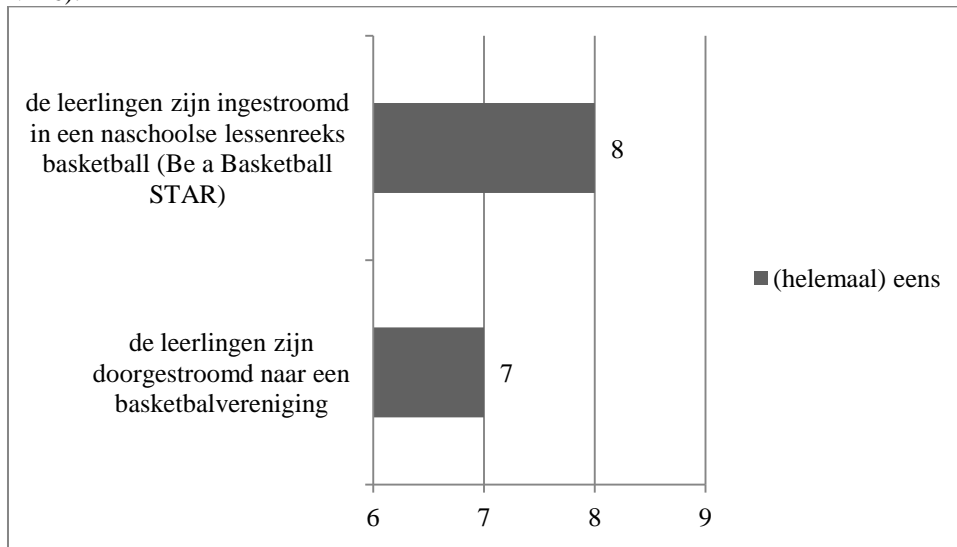
'Of ze daardoor nou meer plezier hebben? Nee, ze vinden basketball gewoon leuk, ze vinden balsporten leuk en er was een goede opbouw in de les. De lessen waren op het niveau van de kinderen en ze hadden lol' – Groepsleerkracht

Wel merkten de gesprekspartners dat de leerlingen het over het algemeen erg leuk vonden om gecomplimenteerd te worden op het gedrag in plaats van op hun prestaties. Het lespakket is ook onderwezen aan groepen kinderen met autisme. Volgens een bestuurder van een basketbalvereniging hebben deze kinderen veel voordeel van de complimenten die hun gegeven worden.

2.4.7 Doorstroom naschools aanbod basketball en verenigingen

De enquête wijst uit dat de helft van de respondenten stelt dat leerlingen zijn doorgestroomd naar een naschoolse lessenreeks basketball (figuur 2.9). Daarnaast blijkt dat 7 van de 16 personen het (helemaal) eens zijn met de stelling dat leerlingen zijn doorgestroomd naar een basketbalvereniging. Het lijkt er daarmee op dat er sprake is van een redelijke doorstroom van leerlingen naar een naschools aanbod basketball en verenigingen.

Figuur 2.9. Stellingen doorstroom basketbalvereniging en naschoolse lessenreeks basketbal (in aantallen, N=16).

In de gesprekken is nauwelijks naar voren gekomen dat er leerlingen naar een naschools basketbalaanbod als Be a Basketball STAR zijn doorgestroomd. Wel wordt op sommige plekken benadrukt dat er mogelijkheden zijn voor de kinderen om zaterdagochtend 1 tot 1,5 uur te basketballen binnen het Basketball's COOL programma van de NBB. Dit is het geval in Amsterdam, Heerenveen en Weert. Een van de clinicans stelt dat middels dit programma de brug naar verenigingen wordt geslagen. Wel merkt hij op dat tot zijn verbazing nergens gemeten wordt hoeveel kinderen er via dat programma doorstromen naar een vereniging. Op enkele plekken is veel animo voor dit basketbal aanbod, ergens anders minder.

De basisschooldocenten merken ook nauwelijks dat er doorstroom is naar een naschools basketbalaanbod of een vereniging. De vakdocente gym geeft wel aan dat enkele jonge kinderen zich aangemeld hebben voor een naschools aanbod basketbal. Echter, het is onduidelijk of dit komt door de Be a STAR les op school. Een iets ander beeld blijkt uit de enquête: hier geeft de helft van de personen aan dat de leerlingen doorgestroomd zijn naar een naschools aanbod basketbal. Op enkele plekken merken de gesprekspartners wel dat het aantal jeugdleden bij een vereniging toegenomen is. Een basketball clinican stelt dat met name de jeugd de laatste jaren sterkt groeit. Dit alles wel in verhoudingen:

'Als wij twintig leden hebben bij de jongste jeugd dan vinden we dat al heel wat' - Basketball clinican

Basketball blijkt in deze plaats maar een kleine sport te zijn. De leerlingen reageren heel enthousiast op de lessen maar tegelijkertijd loopt de clinican aan tegen het feit dat heel veel kinderen willen voetballen. Volgens hem blijven ze hangen in de sport die ze altijd doen. Dat is volgens de clinican een kwestie van er doorheen *'knokken'*. De clinics vormen bij deze vereniging wel een belangrijke rede voor de groei. Bij de aanmeldingen wordt aan nieuwe leden gevraagd waarom ze lid worden van de vereniging en of dat voortgekomen is uit de clinics. Hier hebben ze dus redelijk goed zicht op het effect van het Be a STAR-lespakket en de bijbehorende clinics op de doorstroom naar de vereniging. Een bestuurder van een basketbalvereniging elders benadrukt dat basketbal erg populair is. De kinderen ondergaan de lessen met veel enthousiasme en ze vinden basketbal erg leuk. Een belangrijk punt is ook volgens deze bestuurder dat je de kinderen niet goed of te laat bereikt. Vaak zijn zij al lid van bijvoorbeeld een voetbalvereniging. Volgens hem is dit een punt waarin energie gestoken moet worden.

Ook ergens anders heeft een basketbalvereniging nieuwe leden opgedaan. Het is echter niet cijfermatig gemeten of deze ledenstijging een gevolg is van de Be a STAR lessen. De uitstroom naar verenigingen had nog veel groter gekund maar daarin is ook een taak voor de vereniging zelf weggelegd en die hebben ze, aldus een clinican, niet op zich genomen. Volgens hem ontbreekt het nog aan die mindset bij verenigingen:

'Verenigingen moeten durven vernieuwen: maak je zichtbaar tijdens gymlessen, vestig je in een school of sociale instelling en promoot de club'. –Basketball clinican

Volgens deze clinican is basketbal wel een populaire sport in de regio. Hij illustreert dit door een voorbeeld te geven over de basketbal schoen. Hij stelt dat de basketballsneaker de meest verkochte schoen is en dat basketbal daarmee populair is. Hij merkt wel op dat basketbal een complexe sport is en dat voetbal makkelijker te spelen is. Een punt waardoor kinderen minder plezier beleven aan de sport is het gebrek aan succeservaring. Hij zegt hierover:

'Voor kinderen is het een spanningsveld met aan de ene kant een hele mooie spectaculaire sport maar zolang ze geen succes ervaring hebben kunnen ze er ook geen plezier aan beleven. Dus wat ik heb gedaan is zoveel mogelijk geprobeerd de sport laagdrempelig te maken, door hoepels op te hangen waardoor ze makkelijker kunnen scoren, en daardoor vonden ze de sport ook leuk. En dan niet alleen het deelnemen aan sport maar ook echt de basketbalsport, daarmee laat je ze ervaren wat het is om te basketballen.' – Basketball clinican

Een bestuurder van een basketbalvereniging verwacht wel meer aanmeldingen als het lespakket eenmaal op scholen onderwezen wordt. In het verleden hebben dergelijke clinics al geleid tot een ledenstijging bij de vereniging. Ook verwacht de bestuurder dat de samenwerking met scholen de doorstroom naar een vereniging ten goede komt omdat de stap voor de leerlingen dan kleiner is. Anderen vinden het lastig om aan te geven of en in welke mate er sprake is van doorstroom naar een basketbalvereniging.

2.5 Samenvatting en conclusies

Met deze evaluatie van het lespakket Be a STAR is nagegaan in hoeverre de door de Nederlandse Basketball Bond geformuleerde doelstellingen bereikt zijn. De doelstellingen die de NBB heeft geformuleerd hebben enerzijds betrekking op de leerlingen en anderzijds op de docenten. Om deze rede zijn ook twee onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1) *In hoeverre heeft het lespakket Be a STAR de plezierbeleving van de docenten in het zelfstandig verzorgen van de gymles positief beïnvloed?*
- 2) *In hoeverre heeft Be a STAR een positieve invloed op de plezierbeleving van leerlingen in het volgen van de gymles, het gedrag met betrekking tot de STAR-waarden en de groepsfeer in de klas en leidt het lespakket tot doorstroom naar het buitenschools aanbod Be a Basketball STAR en basketbalverenigingen?*

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden is een enquête uitgezet onder de personen die het lespakket bij de NBB hebben aangeschaft en daar geregistreerd staan. De enquête heeft gegevens opgeleverd van 12 personen die met het lespakket werken. Daarnaast zijn nog eens negen gesprekken gevoerd waaronder zes gesprekken met personen die zelf met het lespakket werken. De overige drie gesprekspartners zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van de lessen betrokken.

De eerste onderzoeksvraag heeft betrekking op de plezierbeleving van docenten in het verzorgen van de gymles. De doelstelling beoogde de plezierbeleving van docenten te verhogen door middel van uitgewerkte lessen en het pedagogische karakter van de les. De belangrijkste bevinding is hier dat er niet of nauwelijks door basisschooldocenten met het lespakket gewerkt wordt. Althans, niet binnen de groep die met dit onderzoek bereikt is. Het lespakket wordt voornamelijk gebruikt door clinicans, personen van basketbalverenigingen en combinatiefunctionarissen. Dit heeft gevolgen voor de doelstelling van de NBB. De doelstelling lijkt dan ook niet behaald. Wel wordt door een groep respondenten aangegeven dat het plezier in het verzorgen van de gymles in het algemeen en basketbal specifiek is toegenomen.

De tweede onderzoeksvraag heeft betrekking op de leerlingen. Uit zowel de enquête als uit de gesprekken blijkt dat er nauwelijks gedragsveranderingen worden opgemerkt. Het lespakket lijkt nog maar een minimaal effect te hebben op het gedrag van de leerlingen. Wel wordt opgemerkt dat de bewustwording onder kinderen met betrekking tot sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect groter is geworden. Dit kan op den duur nog leiden tot gedragsveranderingen. Wellicht moet aan een aantal voorwaarden voldaan zijn om hier gedragsveranderingen tot stand te brengen. Enkele voorwaarden waar aan te denken valt zijn de duur en intensiteit waarmee het lespakket is onderwezen. Ook het laten terugkeren van de STAR-waarden in andere lessen zou van belang kunnen zijn. Wanneer deze waarden regelmatig in andere lessen terugkeren zullen kinderen de waarden beter herkennen en het zich meer eigen kunnen maken.

Volgens de personen die de lessen verzorgen reageren de leerlingen erg enthousiast op het lespakket. Over het algemeen hebben zij erg veel plezier in het sporten tijdens de basketballessen. De gesprekspartners vinden het moeilijk om aan te geven of het plezier dat de leerlingen hebben tijdens de lessen volledig toe te schrijven is aan het lespakket. Ze benadrukken dat kinderen over het algemeen erg graag sporten en dat zij daaraan veel plezier beleven. Wel wordt op enkele plekken opgemerkt dat de kinderen het erg fijn vinden om complimentjes te krijgen over hun goede gedrag. Uit de enquête blijkt echter dat een groot deel van de personen wel van mening is dat de leerlingen door het lespakket

meer plezier hebben in het sporten tijdens de gymles. Het is aannemelijk dat het plezier dat kinderen hebben een positieve invloed heeft op de groepssfeer in de klas. De personen die met het lespakket werken doen echter geen specifieke uitlatingen over de groepssfeer in de klas.

Uit de gesprekken blijkt dat leerlingen nauwelijks doorstromen naar een naschoolse lessenreeks basketball (Be a Basketball STAR). Wellicht komt dit omdat er op sommige plekken naschoolse lessenreeksen ontbreken. Wel wordt op sommige plekken aangegeven dat er mogelijkheden zijn voor kinderen om op zaterdag te basketballen bij een vereniging door het zogeheten Basketball's COOL programma. Hiervoor is op verschillende plekken animo. De helft van de personen die de enquête hebben ingevuld stelt dat de leerlingen zijn doorgestroomd naar een naschoolse lessenreeks basketball. Dit lijkt dus in tegenstelling met de uitkomsten van de gesprekken. We dienen hierbij wel op te merken dat zowel de gesprekspartners als de personen die de enquête hebben ingevuld een redelijk kleine groep is. De personen die de enquête hebben ingevuld zijn het in mindere mate eens met de stelling dat kinderen doorgestroomd zijn naar een vereniging. Ook de gesprekspartners hebben niet goed zicht op de doorstroom van leerlingen naar een vereniging. In twee plaatsen wordt wel een groei in het aantal jeugdleden verwacht en in een van deze plaatsen is dat ook daadwerkelijk te danken aan het lespakket. Door de gesprekspartners wordt aangegeven dat de doorstroom naar verenigingen over het algemeen veel beter kan. Verenigingen moeten volgens hen meer bij de lessen betrokken worden. Wanneer verenigingen beter gebruik maken van de lessen die op scholen verzorgd worden en zich beter inzetten om daarmee meer jeugdleden te werven zal de doorstroom een stuk groter zijn, aldus de gesprekspartners.

Uit dit onderzoek blijkt dat de personen die met het lespakket werken niet de voorgestelde één les in de klas en drie gymlessen verzorgen. Er wordt vaak van deze indeling afgeweken. Daarnaast blijkt ook dat de invulling van deze lessen over het algemeen verschilt van de lessen die in het lesboekje staan uitgeschreven. De personen die met het lespakket werken geven veelal een eigen draai aan de oefeningen en gebruiken daarbij hun eigen ervaring.

Zowel in de enquête als tijdens de gesprekken is aangekaart dat enige differentiatie naar leeftijd ontbreekt. De oefeningen zouden meer op het niveau van de verschillende leeftijdsgroepen uitgewerkt kunnen worden. Tijdens de gesprekken wordt aangegeven dat enkele personen een lesboekje voor de groepen 1 en 2 missen. Volgens de gesprekspartners is het goed om ook voor deze groepen een lesboekje te maken waarin de oefeningen precies op het niveau van de leerlingen worden uitgewerkt. Ook deze kinderen vinden het leuk om met een basketbal bezig te zijn ondanks dat zij nog klein zijn. Hierbij kan een voorbeeld genomen worden aan het zogeheten Bengel Basketball: een basketbalaanbod in ontwikkeling voor ook de groepen 1 en 2 van de basisschool. Ook blijkt dat de gebruikers van het lespakket van mening zijn dat de aanwezigheid van competitie- of spelverband ontbreekt of beter kan.

Het blijft erg lastig om harde conclusies te trekken over de effectiviteit van het lespakket. Niet alle doelstellingen lijken te zijn behaald en ook gedragsveranderingen lijken nog niet tot stand te zijn gekomen. De vraag is of men dit ook, na slechts vier lessen met het onderwerp bezig te zijn, van de leerlingen mag verwachten. De bewustwording van de leerlingen is gegroeid en dat is al een mooie prestatie. Dit kan op termijn alsnog leiden tot veranderingen in het gedrag van kinderen. De algemene conclusie van deze evaluatie luidt dat het lespakket over het algemeen goed is ontvangen. De personen die met het lespakket werken zijn tevreden over het STAR-concept en stellen dat het bewustzijn bij kinderen omtrent sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect zeker gegroeid is. Ook wordt de STAR-bal, een belangrijk onderdeel van het lespakket als goed tot zeer goed beoordeeld.

2.6 Aanbevelingen

Allereerst blijkt dat het lespakket voornamelijk gebruikt wordt vanuit basketbalverenigingen en door personen die basketball clinics verzorgen. Aangezien de doelstelling erop gericht was op de plezierbeleving bij basisschooldocenten in het verzorgen van gymles te vergroten wordt deze doelstelling niet behaald. Mocht de NBB deze doelstelling toch willen bereiken dan moet zij het lespakket meer onder de aandacht brengen bij de basisscholen en hun docenten zelf. Nu wordt het lespakket voornamelijk aangeschaft en gebruikt door mensen buiten de school.

Zowel in de enquête als tijdens de gesprekken is aangekaart dat enige differentiatie naar leeftijd ontbreekt. De oefeningen zouden meer op het niveau van de verschillende leeftijdsgroepen uitgewerkt kunnen worden. De gesprekspartners zien daarnaast ook graag dat er een aanbod basketball aanbod (onder schooltijd) ontwikkeld wordt voor de leerlingen uit de groepen 1 en 2. Hierbij kan een voorbeeld genomen worden aan het zogeheten Bengel Basketball: een basketbalaanbod in ontwikkeling voor ook de groepen 1 en 2 van de basisschool. Daarnaast zien de gesprekspartners graag dat de oefeningen iets meer in een spel- of wedstrijdvorm worden uitgewerkt. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat dit competitieverband op gespannen voet kan staan met het uitgangspunt van het concept. Dit concept is er vooral op gericht om kinderen, ook de minder technisch goede, plezier te laten beleven aan sport door ze te complimenteren op het gedrag volgens de STAR-waarden. Wanneer de oefeningen teveel in wedstrijdvorm worden uitgewerkt is het mogelijk dat kinderen vooral weer beoordeeld en gecompimenteerd worden op een goede techniek in plaats van het gedrag. Ook tijdens wedstrijdjes kan het STAR-concept goed aangehaald worden. Het is belangrijk, wanneer men deze punten van de gebruikers wilt meenemen in de ontwikkeling van het lespakket, om een goede balans te vinden tussen spelvorm en competitieverband in de oefeningen en het uitgangspunt van de STAR-waarden.

Om dergelijke verbeteringen door te voeren is het wellicht een idee om een online platform voor het lespakket Be a STAR (en evt. voor Be a Basketball STAR) te creëren. Denk bij een dergelijk platform aan een online omgeving waarin de NBB alle informatie over het lespakket en de oefenstof deelt met de gebruikers van Be a STAR. Op een dergelijk platform kunnen eenvoudig instructiefilmpjes en nieuwe oefeningen (en variaties daarop) geplaatst worden. Een online platform maakt het mogelijk om meer interactie plaats te laten vinden tussen de gebruikers van het lespakket en de NBB maar ook tussen gebruikers onderling. Op deze manier is het mogelijk het lespakket up-to-date te houden en in te spelen op ervaringen uit de praktijk. Daarnaast kunnen personen vanuit basketbalverenigingen en (basis)scholen elkaar hier vinden en de samenwerking aangaan.

Wat betreft de doorstroom van leerlingen naar een naschools aanbod basketball en basketbalverenigingen is nog veel winst te behalen. Niet overal wordt het naschoolse aanbod Be a Basketball STAR aangeboden. Het is dan ook het overwegen waard om de afnemers van het lespakket erop te attenderen dat het lespakket het meest effectief is als ook het naschoolse lespakket onderwezen wordt. De stap naar een vereniging is voor de leerlingen kleiner wanneer zij al deelgenomen hebben aan een naschools aanbod basketball. Daarnaast zou het betrekken van verenigingen bij de lessen die op basisscholen worden verzorgd een betere doorstroom naar verenigingen kunnen opleveren. Tijdens de gesprekken werd aangegeven dat de doorstroom naar een vereniging veel groter zou kunnen zijn als de basketbalvereniging zich tijdens de lessen laat zien. Enkele manieren hoe basketbalverenigingen zich kunnen presenteren tijdens de lessen op school is het flyeren na afloop van de (laatste) les of het aanbieden van een extra les vanuit of op de vereniging. Ook is het mogelijk om tijdens de lessen kleding met daarop de naam van de lokale vereniging te dragen of kinderen in 'echte' basketball

tenues van de vereniging te laten spelen. Scholen en verenigingen kunnen hier hun eigen invulling aan geven. Het is aan te bevelen om scholen en basketbalverenigingen erop te attenderen dat een dergelijke samenwerking zeer vruchtbaar kan zijn. De basisschool kan hierbij gebruik maken van de deskundigheid van personen van een vereniging en verenigingen kunnen doordat zij zich op scholen presenteren nieuwe leden werven.

Er zijn al goede stappen gemaakt met het STAR-concept. Om de bewustwording van de leerlingen de vergroten, gedragsveranderingen plaats te laten vinden en de groepssfeer in de klas positief te beïnvloeden dient het concept wellicht voortgezet te worden. Het terug laten komen van de STAR-waarden in reguliere lessen en de leerlingen in de pauze te laten spelen met de STAR-bal zijn hier voorbeelden van. Naar aanleiding van het niet geheel behalen van deze doelstelling is het dan ook aan te bevelen om docenten en scholen die met het lespakket werken handvatten te bieden om dit concept door te trekken naar reguliere lessen en het beleid van de school.

Zoals is aangegeven is zowel de groep respondenten redelijk klein van omvang. We moeten daarom dan ook voorzichtig zijn met het trekken van harde conclusies wat betreft de effectiviteit van het lespakket. Om in de toekomst uitspraken te kunnen doen over de effecten van het lespakket Be a STAR is het wenselijk een nieuwe evaluatie uit te voeren met een grotere groep respondenten.

3. Literatuur

Alkema, E., E. Dam, van, J. Kuipers, C. Lindhout & W. Tjerkstra (2006). *Méer dan onderwijs, theorie en praktijk van het onderwijs in de basisschool*. Assen, van Gorcum.

Bandura A. & R. H. Walters (1963) *Social Learning and Personality Development*. New York: Reinhart and Winston, Inc.

Breedveld, K. (2003). *Sport en bewegen*. In E. Zeijl (Red.), *Rapportage Jeugd 2002* (pp. 39-59). Den Haag: SCP.

Breedveld, K. (2006). *Verschillen in sportdeelname*. In: Rapportage sport 2006. K. Breedveld en A. Tiessen-Raaphorst (re.) Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bronfenbrenner, U., & Morris, P.A. (1998). The Ecology of Developmental processes. In W. Denton (Series Ed.) & R.M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook of Child Psychology: Vol.1 Theory* (5th Ed.). New York: Wiley.

Collard, D. & R. Hoekman (2013). *Sportdeelname in Nederland: 2006-2012*. Utrecht: Mulier Instituut.

Dagkas, S. and Stathi, A., 2007. Exploring social and environmental factors affecting adolescents' participation in physical activity. *European Physical Education Review*, 13 (3), pp. 369-384.

Eijkeren, M. van (2005). *Pedagogisch-didactisch begeleiden*. Baarn: HBuitgevers.

Jacobs, F. & A. Ludérus (2007). Het belang van het pedagogisch klimaat voor de praktijk van het bewegingsonderwijs. *Lichamelijke Opvoeding*, Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding, 5, p. 6-8

Jagt, G, H. Mostert, H, Boers & Y. Driessen (2011, Oktober). *Complimenten geven: zo doe je dat!* In www.Vilans.nl Magazine *Sandra en Siona gaan voor een goed gesprek*. Utrecht: Vilans

JOGG (2013). *Factsheet JOGG*.

NOC*NSF (2009). *Olympisch Plan 2028: Heel Nederland naar Olympisch niveau*. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF (2012). *Ledenaantal NOC*NSF over 2011*. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF (bewerking Mulier Instituut). *Ledentallen sporten en bonden*. Excel bestand.

Kelman, H. C. (1958). *Compliance, Identification, and Internalization: Three Processes of Attitude Change*. *Journal of Conflict Resolution*, 2, no. 1 (1958): 51-60.

Kolman, R. (2003). *Actief leren bewegen, didactiek en praktijk*. Baarn, HBuitgevers.

Kraaykamp, G., W. van Gils & T. van der Lippe (2009). Working status and leisure: An analysis of the trade-off between solitary and social time. *Time & Society* 18(2-3): 264-283.

- Kraaykamp, G., M. Oldenkamp & K. Breedveld (2013). Starting a sport in the Netherlands: A life-course analysis of the effects of individual, parental and partner characteristics. *International Review for the Sociology of Sport* 48: 153-170.
- Mackenbach, J. (2010). Ziekte in Nederland. *Elsevier Gezondheidszorg*. Amsterdam: Elsevier Gezondheidszorg, 2010 (Paragraaf 4.3: pp. 102-110).
- Miller R.B. & J. Glass (1989) Parent–child attitude similarity across the life course. *Journal of Marriage and the Family* 51: 991–997.
- Mulier Instituut en NOC*NSF (2010). *Sportersmonitor 2008*. Referentiecijfers. 's-Hertogenbosch/Arnhem: W. J. H. Mulier Instituut/NOC*NSF.
- OB Noordwest Onderwijsdiensten (onbekend). Grip op de groep. Samenvatting.
- OCW (2012). *Kamerbrief over sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rond het onderwijs*. Referentie 394393; 13 april 2012. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- OCW (2013). *Plan van aanpak tegen pesten*. Rapport: Bijlage brief van staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Referentie 491567; 25 maart 2013. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Parreren, C.F. van (2005). *Ontwikkelen onderwijs*. Leuven: Acco Uitgeverij.
- Periodieke Peiling van het Onderwijsniveau (2008). Arnhem: Cito, 2008.
- Stegeman, H. (2007). *Effecten van sport en bewegen op school. Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Stuij, M., E. Wisse, G. van Mossel, J. Lucassen & R. van den Dool (2011). *School, Bewegen en Sport. Onderzoek naar relaties tussen de school(omgeving) en het beweeg- en sportgedrag van leerlingen*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/ W.J.H. Mulier Instituut.
- Tiessen-Raaphorst, A., D. Verbeek, J. de Haan & K. Breedveld (2010). *Sport: een leven lang. Rapportage sport 2010*. Den Haag/'s-Hertogenbosch: Sociaal Cultureel Planbureau /W.J.H. Mulier Instituut.
- TNO (2010). *Bewegen in Nederland 2000-2010. Resultaten TNO-monitor Bewegen en Gezondheid*. Leiden:TNO.
- Ultee, W., W. A. Arts & H. D. Flap (2003). *Sociologie. Vragen, Uitspraken, Bevindingen*. Groningen: Martinus Nijhoff.
- Van der Werff, H., E. Wisse & M. Stuij (2012). Sport en onderwijs verbonden. Kwalitatief verdiepend onderzoek naar succesfactoren in de samenwerking tussen sportverenigingen en scholen. Utrecht: Mulier Instituut.

Vervoorn, C., A. Singh & C. Visscher (2011) *Bewegen=beter leren. De effecten van beweging op leerprestaties van kinderen*. Amsterdam / Groningen: Hogeschool van Amsterdam / VUMC / Rijksuniversiteit Groningen.

Veugelers, W. & Kat, E. de (1998). *Opvoeden in het voortgezet onderwijs, leerlingen, ouders en docenten over de pedagogische opdracht en de afstemming tussen gezin en school*. Assen: van Gorcum.

Visscher, C., E. Hartman & M. T. Elferink-Gemser (2011). *Fit, vaardig en verstandig! Een decennium "Groninger" onderzoek naar de relatie tussen bewegen en cognitie, sport- en schoolprestaties bij de jeugd*. Groningen: Centrum voor Bewegingswetenschappen, Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) en Rijksuniversiteit Groningen (RuG).

Vullings, G. & M. Bank (2013). *Ongevallen en Bewegen in Nederland. Vierde kwartaal 2012*. Amsterdam: Ipsos.

VWS en OCW (2008). *Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs*. Den Haag: Ministerie van VWS.

VWS (2011). *Rode kaart voor ongewenst gedrag. Actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Beleidsnota: Bijlage brief Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Kenmerk S/3059199; 22 april 2011. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

VWS (2011). *Uitwerking Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Brief van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Kenmerk S/3086623; 18 november 2011. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Online bronnen:

Rijksoverheid (website). Geraadpleegd op 22 februari 2013. URL: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport/bewegen-en-gezondheid>

Bronnen afbeeldingen:

Voorblad Deel 1

Linksboven: Veiligheid.nl (website). Afbeelding bij artikel: Helft meer sportblessures bij kinderen. Geraadpleegd op 14 juni 2013. URL: <http://www.veiligheid.nl/nieuws/helpt-meer-sportblessures-bij-kinderen>

Linksonder: Paul Church Photography (website). Basketball pickup game. Geraadpleegd op 14 juni 2013. URL: <http://pctheawayiseeit.blogspot.nl/2010/05/basketball-pickup-game.html>

Rechtsboven: Schooltv (website). Afbeelding bij infoblok Straatbasketball: Een sport, een levensstijl, een kunstvorm. Geraadpleegd op 14 juni 2013. URL: <http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/project/2795467/vrije-radicalen/2157361/sport/item/2813935/straatbasketbal/>

Rechtsonder: Schooltv (website). Afbeelding bij artikel: Tips bij afvallen. Geraadpleegd op 14 juni 2013. URL: <http://www.schooltv.nl/nudn/3066617/reportage/item/3446817/tips-bij-afvallen/>

Voorblad Deel 2

Nederlandse Basketball Bond. Geraadpleegd op 7 juni 2013. URL: <http://www.basketball.nl/content.php/nl/271?nbid=2753>

Bijlage 1. Vragenlijst OBiN

START SPORTBLOK (4 JAAR EN OUDER)

INDIEN LEEFTIJD < 4 JAAR → HHGR

Q401 / SPA2

De volgende vragen gaan over sportbeoefening. Sporten die uw kind tijdens de vakanties heeft beoefend tellen wel mee; sporten tijdens gymnastiek op school niet.

{ Afgezien van de sporten die u al genoemd heeft, namelijk {AntwoordQ258}, welke sporten of sporten heeft uw kind nog meer beoefend de afgelopen 12 maanden? }

Voor alle sporten die in de regel in een sportschool worden beoefend, zoals fitness (cardio/kracht), aerobics, spinning, steps, tae bo, body shape, body pump, pilates de eerste antwoordmogelijkheid 'aerobics/fitness/conditietraining' gebruiken

1. aerobics/fitness/conditietraining
9. atletiek
10. badminton
12. basketbal
13. biljart/poolbiljart/snooker
16. bowlen
68. bridge
69. dammen
18. danssport (alle dansvormen)
70. darts
21. golf
63. gymnastiek/turnen
22. handbal
49. hardlopen
23. hockey
24. honkbal/softbal
26. jazzballet
27. jeu de boules
28. judo
71. klimsport/bergwandelen
32. korfbal
34. motorsport/autosport/karten
66. mountainbiken
74. nordic walking
35. paardensport
36. roeien
37. schaatsen
72. schaken
39. skaten/skeelers
41. skiën
64. snowboarden
43. squash
45. tafeltennis
46. tennis
73. vecht- en verdedigingssporten (exclusief judo)
52. veldvoetbal
53. volleybal
54. wandelsport/sportief wandelen
55. waterpolo
56. wielrennen/toerfietsen
58. yoga
62. zaalvoetbal
59. zeilen/(wind)surfen
60. zwemmen/aquajogging/aquarobics

61. anders, nl.:
99. geen enkele sport beoefend

Q426 / SPA5N

In welk verband beoefende uw kind {AntwoordQ401} de afgelopen 12 maanden?
U kunt meer dan 1 antwoord aanklikken

1. Bij een sportvereniging
2. bij een sportschool, fitnesscentrum
3. bij de fysiotherapeut
4. loopgroep
5. bedrijfssport
6. sportbuurtwerk, jeugd- of jongerenwerk, buurthuis
7. bij schoolsportactiviteiten, buiten lesuren
8. tijdens sportevenementen / georganiseerde tochten
9. tijdens een sportvakantie
10. met gezin, familie, vrienden, bureu
11. ongeorganiseerd, alleen
12. anders, namelijk_____

Q431 / SPA8

Hoeveel uur schoolgymnastiek heeft uw kind in de week?

EINDESPORTBLOK

START BIJZONDERE BEWEEGVRAGEN (4 JAAR EN OUDER)

INDIEN NIET BEWEEG EXTRA → Q589

Q5051 / BWB22

In welke mate vindt u het goed of slecht voor uw kind om méér te gaan bewegen dan hij/zij nu doet?

1. heel goed
2. goed
3. niet goed en niet slecht
4. slecht
5. zeer slecht
6. geen mening

Q5054 / BWB25

Denkt u eens aan de kinderen waar uw kind veel mee omgaat, bijvoorbeeld klasgenootjes, buurjongens/meisjes, vriendjes/vriendinnetjes.

In welke mate bewegen die kinderen over het algemeen?

1. heel veel
2. veel
3. niet veel en niet weinig
4. weinig
5. zeer weinig
6. weet niet

START BLOK PERSONALIA (ALLEN)

Q553 / P3

Wat is de hoogst genoten opleiding van de kostwinner?
Opleidingen waar de kostwinner nog mee bezig is tellen ook mee

1. WO (Universiteit, TU, TH, post-HBO)
2. HBO (HTS, HEAO, Sociale Academie e.d.)
3. HAVO/VWO (gymnasium, HBS, MMS)

4. MBO (MTS, MEAO, Politieschool, Verpleegstersopleiding e.d.)
5. LBO/VMBO/MAVO (MULO, ULO, opleidingen leerlingwezen)
6. Basisonderwijs/Geen onderwijs
7. geen antwoord

Q554 / P4

Tegenwoordig wordt vaak de term 'Het modale inkomen' gebruikt, waarbij modaal staat voor 28.500 tot 34.000 euro bruto per jaar, inclusief vakantiegeld.

Welke van volgende situaties is het best van toepassing op het inkomen van uw gezin?

1. Beneden modaal (minder dan 28.500 euro bruto per jaar)
2. Modaal (28.500-34.000 euro bruto per jaar)
3. Boven modaal (meer dan 34.000 euro bruto per jaar)
4. geen antwoord

Q557 / P7

In welk land is de moeder van uw kind geboren?

1. Nederland
2. Turkije
3. Marokko
4. Suriname
7. België
8. Duitsland
9. Indonesië (Nederlands-Indië)
5. anders, nl.:
6. geen antwoord

Q558 / P8

En in welk land is de vader van uw kind geboren?

1. Nederland
2. Turkije
3. Marokko
4. Suriname
7. België
8. Duitsland
9. Indonesië (Nederlands-Indië)
5. anders, nl.:
6. geen antwoord

EINDE BLOK PERSONALIA

Bijlage 2. Tabellen

Tabel A1. Beschrijvende statistieken interval variabelen (sporten in verenigingsverband).

	Frequentie	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Uren schoolgymnastiek	1034	0,00	5,00	1,77	0,592
Stedelijkheid	1034	1,00	5,00	2,803	1,205
Attitude ouders (kinderen meer bewegen)	1034	-1,00	5,00	0,234	2,078
Beweeggedrag vriendjes/vriendinnetjes	1034	-1,00	5,00	0,150	1,984
Totaal	1034				

Bron: OBiN (2012).

Tabel A2. Frequentieverdelingen nominale/ordinale variabelen (sporten in verenigingsverband).

		Frequentie	Percentage
Sporten in verenigingsverband	0. Nee	193	18,7
	1. Ja	841	81,3
	Totaal	1034	100,0
Geslacht	0. Man	554	53,6
	1. Vrouw	480	46,6
	Totaal	1034	100,0
Etniciteit	0. Autochtoon	906	89,1
	1. Allochtoon	111	10,9
	Totaal	1034	100,0
Opleidingsniveau	1. Laag	187	18,1
	2. Midden	493	47,7
	3. Hoog	354	34,2
	Totaal	1034	100,0
Inkomen	1. Beneden modaal	58	5,6
	2. Modaal	560	54,2
	3. Boven modaal	416	40,2
	Totaal	1034	100,0
Sporten met gezin, familie, vrienden, bureu	0. Nee	607	58,7
	1. Ja	427	41,3
	Totaal	1034	100,0
Sporten bij schoolsportactiviteiten buiten lesuren	0. Nee	960	92,8
	1. Ja	74	7,2
	Totaal	1034	100,0

Bron: OBiN (2012).

Tabel A3. Beschrijvende statistieken interval variabelen (beoefenen van basketbal).

	Frequentie	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Uren schoolgymnastiek	1963	0	10	2,02	0,736
Stedelijkheid	1963	1,00	5,00	2,831	1,227
Attitude ouders (kinderen meer bewegen)	1963	-1,00	5,00	0,242	2,084
Beweeggedrag vriendjes/vriendinnetjes	1963	-1,00	5,00	0,154	1,974
Totaal	1963				

Bron: OBiN (2012).

Tabel A4. Frequentieverdelingen nominale/ordinale variabelen (beoefenen van basketbal).

		Frequentie	Percentage
Beoefenen basketbal	0. Nee	1899	96,7
	1. Ja	64	3,3
	Totaal	1963	100,0
Geslacht	0. Man	1044	53,2
	1. Vrouw	919	46,8
	Totaal	1963	100,0
Etniciteit	0. Autochtoon	1745	88,9
	1. Allochtoon	218	11,1
	Totaal	1963	100,0
Opleidingsniveau	1. Laag	319	16,3
	2. Midden	955	48,7
	3. Hoog	689	35,1
	Totaal	1963	100,0
Inkomen	1. Beneden modaal	135	6,9
	2. Modaal	1066	54,3
	3. Boven modaal	762	38,8
	Totaal	1963	100,0
Sporten met gezin, familie, vrienden, burens	0. Nee	1117	56,9
	1. Ja	846	43,1
	Totaal	1963	100,0
Sporten bij schoolsportactiviteiten buiten lesuren	0. Nee	1782	90,8
	1. Ja	181	9,2
	Totaal	1963	100,0

Bron: OBiN (2012).

Bijlage 3. Vragenlijst enquête

2. Bent u

- man
- vrouw

3. Beoefent u momenteel een sport in verenigingsverband of heeft u in het verleden een sport in verenigingsverband beoefent?

- Nee, ik heb nooit een sport een verenigingsverband beoefend
- Ja, ik beoefende in het verleden een sport in verenigingsverband
- Ja, ik beoefen momenteel een sport in verenigingsverband

4. In hoeverre heeft u ervaring met de sport basketbal? *U kunt meerdere antwoorden geven*

- Niet of nauwelijks ervaring
- Beoefent/beoefende zelf basketbal
- Basketbaltrainer
- Bestuurslid basketbalvereniging
- Als gymdocent onderwezen
- Anders

5. Vanuit welke functie of achtergrond heeft u een van de lespakketten van de Nederlandse Basketball Bond aangeschaft? *U kunt meerdere antwoorden geven*

- Directeur basisschool
- Leerkracht basisschool
- Vakleerkracht bewegingsonderwijs op een basisschool
- Combinatiefunctionaris/ sportbuurtcoach
- Beleidsmedewerker gemeente
- Trainer basketbalvereniging
- Bestuur basketbalvereniging
- anders, namelijk....

9. Geeft u zelf (basketbal)les met behulp van het lespakket Be a STAR?

- Nee [indien nee vraag]
- Ja [indien ja vraag]

13. Het lespakket Be a STAR bestaat uit één les in het klaslokaal en drie lessen tijdens de gymles. Hoeveel lessen heeft u de leerlingen aangeboden? (Wanneer u met behulp van het lespakket aan meerdere klassen les geeft, ga dan uit van de situatie zoals deze doorgaans voor een klas geldt)

- Aantal lessen in de klas 0-1
- Aantal gymlessen 0-3

14. In welke groepen heeft u het afgelopen jaar met het lespakket Be a STAR gewerkt? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Groep 3-4
- Groep 5-6
- Groep 7-8

16. Hoe beoordeelt u het lespakket Be a STAR op de volgende aspecten:

	goed	voldoende	onvoldoende	slecht	weet niet
De begrijpelijkheid van het materiaal van <u>Be a STAR voor u als lesgever?</u>	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van de STAR-bal	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van de leskaart	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van de STAR-poster	☐	☐	☐	☐	☐
De toepasbaarheid van het lespakket <u>Be a STAR</u> in de gymlessen	☐	☐	☐	☐	☐

18. Wat is uw ervaring met het verzorgen van de lessen uit het lespakket Be a STAR? *Beantwoord de volgende stellingen*

<u>Het lespakket</u>	helemaal eens	eens	niet eens/niet oneens	oneens	Helemaal oneens	weet niet
bevat voldoende afwisseling in opdrachten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sluit goed aan op het niveau van de kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is een goede ondersteuning bij het geven van basketball tijdens de les	☐	☐	☐	☐	☐	☐
heeft mijn plezier in het geven gymlessen over het algemeen vergroot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
heeft mijn plezier in het geven van basketball tijdens de gymles vergroot	☐	☐	☐			

19. Wat is uw ervaring met de gegeven lessen uit het lespakket Be a STAR op het gedrag van de kinderen?
Beantwoord de volgende stellingen

<u>De leerlingen</u>	helemaal eens	eens	niet eens/niet oneens	oneens	Helemaal oneens	weet niet
reageren positief op het gebruik van de STAR-waarden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kennen de STAR-waarden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
zijn zich meer naar de STAR-waarden gaan gedragen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
vinden de opdrachten uit het lespakket leuk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben met plezier gekregen in sporten tijdens de gymles	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Wat is uw ervaring met de gegeven lessen uit het lespakket Be a STAR op het gedrag van de kinderen?
Beantwoord de volgende stellingen

<u>De leerlingen</u>	helemaal eens	eens	niet eens/niet oneens	oneens	Helemaal oneens	weet niet
doen actief mee met de lessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben de beginselen van de sport basketball leren kennen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
zijn enthousiast geworden voor basketball	☐	☐	☐	☐	☐	☐
zijn ingestroomd in een naschoolse lessenreeks basketball	☐	☐	☐	☐	☐	☐
zijn doorgestroomd naar een basketbalvereniging	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21. Hoe beoordeelt u het lespakket Be a STAR met een cijfer tussen de 1 – 10?

...

Bijlage 4. Topic-list

- Docentkenmerken (geboortejaar, geslacht, opleidingsniveau, bevoegd bewegingsonderwijs, beroep/functie, pedagogisch klimaat, sportachtergrond)
- Schoolkenmerken (etniciteit, stedelijkheid, denominatie)
- Leerling(klas)kenmerken (etnische achtergrond, sportachtergrond etc.)

Beoefenen leerlingen sport/ zijn ze sportief?

Wat voor sport? basketball populair?

Naschools aanbod? Uitstroom verenigingen?

Hebben de leerlingen over het algemeen veel plezier in sport?

Hebben de leerlingen over het algemeen veel plezier in basketball?

Doen de leerlingen over het algemeen goed mee tijdens de gymles?

- Algemeen lespakket

Wat vindt u van het lespakket? Is het goed bruikbaar? Biedt het een goede ondersteuning?

Wat vindt u van de basketballessen uit het lespakket Be a STAR? Laagdrempelig/duidelijk/concreet? Ondersteuning?

Hoe heb je het lespakket gebruikt?

Hoeveel lessen gegeven? Klassikale les? Hoe gaat dat in zijn werk?

- Plezierbeleving docent / kinderen

Vindt u het plezierig om lessen uit het lespakket Be a STAR te verzorgen?

Is uw plezier in het geven van gymles door het lespakket Be a STAR toegenomen?

Is uw plezier in het geven van basketballes door het lespakket Be a STAR toegenomen?

Plezier tijdens basketballessen? Plezier door complimentjes? Technisch minder goed sportende kinderen door het complimenteren op gedrag meer plezier tijdens de gymles? Plezierbeleving toegenomen?

- STAR-waarden /Gedragsverandering

Wat vindt u van STAR-waarden? Houden kinderen zich eraan? Merkt u veranderingen mbt sportiviteit, teamwork, acceptatie en respect? Verbetering/effect gedrag kinderen?

- Uitstroom basketbalverenigingen
- Uitstroom Be a Basketball STAR (naschools)

- Negatieve en positieve aspecten uit lespakket

Wat vond u goed aan het lespakket Be a STAR?

Wat vond u minder goed aan het lespakket Be a STAR?

Mist u iets in het lespakket Be a STAR?

- Aanschaf Be a Basketball STAR

- Over het algemeen: Welke effecten van het lespakket Be a STAR ervaart U? Voor kinderen en voor uzelf? → Verklaring?